

รายงานการวิจัย

ชุดโครงการวิจัย

“การวิจัยชุมชน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
เรื่อง

การใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกร
ในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Agricultural Information Usage of farmer
in Pran Buri Prachaub khiri khan

โดย

ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2555

Title: Agricultural Information Usage of farmer in Pran Buri Prachaub khiri khan

Researcher: Duangkaew Ngernpoolsap

Institution: Dhurakij Pundit University

Year of Publication : 2012

Publisher: Dhurakij Pundit University

Sources: Dhurakij Pundit University

No. of page : 63 pages

Keyword: Information Usage,
Agricultural Information, farmer, Pran Buri

Copy right : Dhurakij Pundit University

Abstract

The research on agricultural information usage of farmers in Pranburi, Prachuap Khiri Khan is quantitative research. It aims to study farmers' usage of information in many aspects: content of the information, sources of the information, satisfactions, uses of the information, problems in using agricultural information, and suggestions on providing agricultural information service. The data were collected by interviewing the representatives of the agricultural households in 6 districts and 2 municipal districts in Pranburi, Prachuap Khiri Khan. There were 377 subjects in total.

The study found that the majority of the farmers used and liked to use information regarding how to grow crops and raise animals. The investigation of information sources revealed that in terms of people, most of the farmers got the required information by consulting other farmers, and their level of satisfaction for this method was high. The investigation of information sources also revealed that in terms of places, most of the farmers got information from Agricultural Extension Centers. Their level of satisfaction for this method was moderate. When considering the satisfaction with the highest average, it was found that the farmers' satisfaction from using the information in the Internet was at a high level. In terms type of information, the farmers mostly got information from book. Their level of satisfaction for this form of information was high. When looking at the satisfaction with the highest average, it was found that the farmers were satisfied with published documents such as pamphlets and brochures. The satisfaction was at a high level. For the uses of information, most of the farmers used information to help increase their income. The problem that most of the farmers had was that they did not have time to use information. The suggestion regarding agricultural information service provision was that the farmers needed more information about fertilizer usage and prices. They wanted the information service to be available at community reading centers and they also wanted the information to be presented in brochures and leaflets

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาแนะนำการออกแบบโครงร่างงานวิจัยเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร ที่ปรึกษารองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ปริยา อุนรัตน์ คณะบดีคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ผู้สนับสนุนให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อศวิณ แสงพิกุล หัวหน้าชุดโครงการวิจัยชุมชนอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และนักวิจัยทุกท่านในชุดโครงการฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ปิ่นรสี สุศิริรัตน์ที่ได้กรุณาให้แนวคิด ข้อเสนอแนะหลายประการ ทำให้งานวิจัยฉบับนี้ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลหนองตาแต้มที่ได้กรุณาให้ข้อมูลพื้นฐานและอำนวยความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายขอขอบคุณเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณผู้ให้ความช่วยเหลืออีกหลายท่านซึ่งไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้
หมด

ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(3)
บทที่ 1	
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
สมมุติฐานการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
นิยามศัพท์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2	
เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 3	
ระเบียบวิธีวิจัย	24
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	24
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
การวิเคราะห์ข้อมูล	26
บทที่ 4	
ผลการวิจัย	27
บทที่ 5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	44
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	45
ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	
ก. แบบสัมภาษณ์	56
ข. ประวัติผู้วิจัย	63

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ภูมิสำเนาของเกษตรกร	28
2. เพศของเกษตรกร	28
3. อายุ	29
4. ระดับการศึกษา	30
5. สถานภาพการประกอบอาชีพ	30
6. ประเภทของอาชีพ	31
7. พืชที่เกษตรกรปลูก	31
8. สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง	32
9. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ	32
10. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	33
11. เนื้อหาสารสนเทศ	34
12. เนื้อหาสารสนเทศที่ชอบใช้มากที่สุด	35
13. แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล	36
14. แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลที่ชอบใช้มากที่สุด	37
15. แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ที่เกษตรกรใช้	38
16. แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ที่เกษตรกรชอบใช้	38
17. รูปแบบของสารสนเทศ	39
18. สื่อ/กิจกรรมทางการเกษตรที่เกษตรกรชอบใช้มากที่สุด	40
19. การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศทางการเกษตร	41
20. ปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร	42

สารบัญภาพ

ตารางที่	หน้า
1. ตัวอย่างวารสารทางการเกษตร	10
2. ตัวอย่างพฤติกรรมสารสนเทศของวิลสัน	14

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) ได้กำหนดให้ “การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม” เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชน พัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ

วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 คือการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนให้รวมกลุ่มกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมรับผิดชอบ และรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง สนับสนุนให้ชุมชนบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน (กรมพัฒนาชุมชน สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, ม.ป.ป.)

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ทำให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง เพราะเกษตรกรเป็นผู้ผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต นอกจากนี้อาชีพเกษตรกรรมยังเป็นอาชีพที่ทำรายได้หลักให้กับชุมชน จากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร อีกทั้งยังช่วยให้ประชากรในชุมชนมีงานทำ และช่วยผลิตวัตถุดิบเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรม (วิเชียร จันจำรูญ, ม.ป.ป.)

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ เรื่องราว ที่มีการถ่ายทอดและบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ คอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดไว้ในรูปแบบอื่นๆ ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สารสนเทศมีบทบาทและความสำคัญต่อเกษตรกรคือ เกษตรกรใช้สารสนเทศช่วยในการวางแผน การตัดสินใจ และแก้ปัญหาการทำกรเกษตร (ประภาวดี สืบสนธิ์ 2543; มาลี ลำสกุลม, 2547) เช่น สารสนเทศเกี่ยวกับแนวโน้มราคาผลผลิตช่วยให้ทราบว่าจะปลูกพืชชนิดใด ใช้น้ำและสารกำจัดศัตรูพืชชนิดใด จึงจะทำให้ได้ผลผลิตมากและมีรายได้สูง

อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีเนื้อที่ประมาณ 765.37 ตารางเมตร และมีระยะทางห่างจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 57 กิโลเมตร เขตการปกครองประกอบด้วย 2 เทศบาล ตำบล 6 องค์การบริหารส่วนตำบล 44 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน 18,796 ครัวเรือน จำแนกเป็นครัวเรือนเกษตรกร 7,206 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 38.34 (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์,

2552 : 6, 26) สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนา ให้คำแนะนำ/ปรึกษา การถ่ายทอดความรู้ จัดอบรม จัดทำแปลงเรียนรู้ จัดทำนิทรรศการ จัดเวทีการเรียนรู้ จากการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีเพียงการรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม แต่ยังไม่มีการสำรวจว่ากิจกรรมใดส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรได้ในระดับใด

ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านเนื้อหา แหล่งสารสนเทศ รูปแบบของสารสนเทศที่ใช้ ความพึงพอใจประโยชน์ และปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร รวมถึงข้อเสนอแนะในการจัดบริการสารสนเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการและการให้บริการสารสนเทศให้กับเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านเนื้อหา แหล่งสารสนเทศ และรูปแบบของสารสนเทศที่ใช้
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจและประโยชน์ในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และข้อเสนอแนะในการจัดบริการสารสนเทศ

สมมุติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปลูกพืชมากที่สุด และใช้จากแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลมากที่สุด
2. เกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรในแหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านเนื้อหาสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ รูปแบบ ความพึงพอใจ การใช้ประโยชน์ และปัญหาในการใช้สารสนเทศ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการจัดบริการสารสนเทศ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ใน 6 ตำบล ได้แก่ ได้แก่ ตำบลปากน้ำปราณ ตำบลปราณบุรี ตำบลเขาน้อย ตำบลหนองตาแต้ม ตำบลวังก้ง ตำบลเขาจ้าว และ 2 เทศบาลตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลปราณบุรี เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ จำนวน 7,206 คน

นิยามศัพท์

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ เรื่องราว ที่มีการถ่ายทอดและบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ คอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดไว้ในรูปแบบอื่นๆ ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

เกษตรกร หมายถึง บุคคลผู้ประกอบอาชีพแต่ละประเภทเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ประมง เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดการและให้บริการสารสนเทศทางการเกษตรต่อเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เกษตรกรได้รับสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ จะส่งผลให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

U

P

U

บทที่ 2

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่ สารสนเทศสารสนเทศทางการเกษตร ความต้องการสารสนเทศ การศึกษาการใช้สารสนเทศ เกษตรกรอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การจัดบริการสารสนเทศทางการเกษตรของอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดมีดังนี้

สารสนเทศ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของสารสนเทศไว้ดังนี้

สารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล มีการถ่ายทอดและบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ เทปคอมพิวเตอร์ ตลอดจนการถ่ายทอดในรูปแบบอื่น ๆ เช่น คำพูด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ให้ผู้รับสารได้ทราบ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543: 6)

สารสนเทศ คือ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ รูปแบบต่าง ๆ ที่มีการบันทึก ประมวล หรือดำเนินการด้วยวิธีใด ๆ และสามารถนำไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนบุคคลและสังคม (มาลี ถ้ำสกุล, 2547: 5)

สารสนเทศ หมายถึง ข่าวสาร ข้อมูลนาาประการ ความรู้ ความรู้สึกลึกซึ้ง ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ รวมถึงจินตนาการของมนุษย์ ซึ่งมีการจัดการแล้วบันทึกลงในสื่อ หรือวัสดุสารสนเทศรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และมีการถ่ายทอดเผยแพร่อย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ (บุญยืน จันทร์สว่าง, 2548: 1)

สารสนเทศ คือ ความรู้ เรื่องราว ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งมีการบันทึกและจัดการตามหลักวิชาการ เพื่อเผยแพร่และเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในส่วนบุคคลและสังคม (สอางศรี พรสุวรรณ, ม.ป.ป: 43)

Madden (2000 : 344) ได้สรุปความหมายของสารสนเทศไว้ว่า สารสนเทศคือข้อมูลหรือความรู้ที่ถูกจัดเก็บไว้ในหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วนำส่งไปยังผู้รับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อข้อความและให้ข้อมูล เวลาและปัจจัยทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการประมวลผลและตีความ

สารสนเทศ การเพิ่มคุณค่าสารสนเทศทำได้โดยการเผยแพร่หรือแลกเปลี่ยน

สารสนเทศ คือ ข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ความหมายขึ้นอยู่กับบริบทที่นำมาใช้ ในแง่พลวัต หมายถึง ข้อความที่ใช้สื่อสารหรือการแสดงออก ข้อความที่เฉพาะเจาะจงจะให้ข้อมูลได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังหมายถึงข้อเท็จจริงทั้งหมด บทสรุป แนวคิด งานสร้างสรรค์ จากสติปัญญาและจินตนาการของมนุษย์ ที่ถูกสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Reitz, n.d.)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ เรื่องราว ที่ผ่านการประมวลผลและบันทึกอยู่ในสื่อรูปแบบต่าง ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ เทปคอมพิวเตอร์ ฯลฯ โดยมีการเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ทราบและใช้ประโยชน์

สารสนเทศทางการเกษตร

ในส่วนนี้กล่าวถึงแหล่งสารสนเทศทางการเกษตร ประเภทของสารสนเทศทางการเกษตร การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศทางการเกษตร สื่อและกิจกรรมที่ใช้นำเสนอสารสนเทศทางการเกษตร

แหล่งสารสนเทศทางการเกษตร

แหล่งสารสนเทศหมายถึง แหล่งผลิต จัดเก็บ และบริการสารสนเทศ จำแนกเป็น 4 ประเภทได้แก่ แหล่งสารสนเทศประเภทองค์กร แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล แหล่งสารสนเทศประเภทสิ่งแวดล้อมและชุมชน และอินเทอร์เน็ต รายละเอียดมีดังนี้

1. แหล่งสารสนเทศประเภทองค์กร จำแนกเป็นแหล่งสารสนเทศภาครัฐและภาคเอกชน รายละเอียดมีดังนี้

1.1 แหล่งสารสนเทศภาครัฐ

หมายถึงแหล่งสารสนเทศที่สังกัดหน่วยงานราชการ สารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศภาครัฐมักเป็นสารสนเทศที่มีลักษณะที่เป็นทางการและผลิตจากการบริหารงานของหน่วยงาน เช่น รายงานประจำปี เนื้อหาสารสนเทศเกี่ยวข้องกับงานที่หน่วยงานนั้นปฏิบัติ การเผยแพร่สารสนเทศใช้วิธีการที่หลากหลาย อาจจัดทำในรูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร แผ่นพับ และอาจเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมอบรม สัมมนา ตัวอย่างแหล่งสารสนเทศภาครัฐ เช่น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับจำนวนครัวเรือนเกษตรกร จำนวนปศุสัตว์ของสัตว์แต่ละชนิด และจำนวนเนื้อที่ที่เกษตรกรถือครอง ฯลฯ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับราคา ปัจจัยการผลิต สถานการณ์การผลิตและการตลาดรายสัปดาห์ การนำเข้า-ส่งออก การผลิตสินค้าการเกษตรที่สำคัญ สถานการณ์และแนวโน้ม ภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร ฯลฯ

กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับการแข่งขันกับธรรมชาติ ราคา สินค้าเกษตรประจำวัน รายงานสถานการณ์การผลิตการตลาดผลไม้รายวัน รายงานสถานการณ์ศัตรูพืชและรายงานแปลงระบาด ฯลฯ

กรมประมง เป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำ พรุนไม่น้ำ เครื่องมือทำประมงของไทย ฯลฯ

กรมป่าไม้ เป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ การป้องกันรักษาป่า การฟื้นฟูสภาพป่า การจัดการป่าชุมชน สถิติป่าไม้ ฯลฯ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการในพระราชดำริ กฎหมาย อนุสัญญาและข้อตกลง มาตรฐานสินค้าเกษตร เทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร การพัฒนาและการปฏิรูปที่ดิน เศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ราคาสินค้า ฯลฯ

1.2 แหล่งสารสนเทศภาคเอกชน

หมายถึงแหล่งสารสนเทศที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะทั้งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า เช่น บริษัทต่าง ๆ และหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร เช่น สมาคม มูลนิธิ องค์กรวิชาชีพ การผลิตสารสนเทศโดยส่วนใหญ่มุ่งประชาสัมพันธ์ แนะนำ ให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของหน่วยงาน ขอบเขตสารสนเทศกว้างขวางและแตกต่างกันไปตามงานที่หน่วยงานรับผิดชอบ อาจผลิตสารสนเทศขึ้นเองหรือว่าจ้างให้หน่วยงานอื่นผลิตให้ การเข้าถึงสารสนเทศมีทั้งที่เผยแพร่ในวงกว้างหรือสงวนไว้เฉพาะผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกเท่านั้น วัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ส่วนใหญ่เพื่อแนะนำ/ขายสินค้าของหน่วยงาน ตัวอย่างแหล่งสารสนเทศภาคเอกชน เช่น บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ให้สารสนเทศเกี่ยวกับการกำจัดศัตรูพืช ธนาคารกสิกรไทยให้สารสนเทศเกี่ยวกับสินเชื่อเกษตรกรและเทคนิคการทำเกษตร นอกจากนี้ยังมีสมาคมวิชาชีพทางการเกษตรหลายสมาคมที่เป็นแหล่งสารสนเทศทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น สมาคมวิทยาศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สัตวแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

2. แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล

แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลได้แก่ บุคคลในครอบครัว ครู อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ ประชาชนชาวบ้าน การเข้าถึงแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากกรได้เห็น ได้ยิน การพูดคุยกับผู้รู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ตัวอย่างแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล

ทางการเกษตร เช่น ลุงไกร ชมน้อย เจ้าของสวนลุงไกรที่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีความเชี่ยวชาญทางการปลูกผักปลอดสารพิษ

แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อเกษตรกรได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีวิธีการติดต่อที่หลากหลายได้แก่ เจ้าหน้าที่มาพบเกษตรกรที่บ้านพักหรือที่พื้นที่การเกษตร เกษตรกรมาพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน การติดต่อทางจดหมายหรือโทรศัพท์ ฯลฯ (บุญธรรม จิตต์อนันต์, 2540)

3. แหล่งสารสนเทศประเภทสิ่งแวดล้อมและชุมชน

แหล่งสารสนเทศประเภทสิ่งแวดล้อมและชุมชนหมายถึง เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การเข้าถึงสารสนเทศเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และการตั้งสมมติฐาน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว การแห่นางแมวเพื่อขอฝน การทำขวัญข้าว เป็นต้น

4. อินเทอร์เน็ต

บริการสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตมีอยู่หลากหลาย ที่นิยมใช้ในปัจจุบันได้แก่ เวิลด์ไวด์เว็บและเครือข่ายสังคม การใช้สารสนเทศมีข้อควรพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล เนื่องจากมีจำนวนมาก จัดทำได้ง่าย ขาดการกลั่นกรองความถูกต้องของข้อมูล ดังนั้นเมื่อต้องการเข้าถึงควรพิจารณาความน่าเชื่อถือจากผู้จัดทำเป็นหลัก โดยพิจารณาว่าผู้จัดทำนั้นมีความเกี่ยวข้องหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ ตัวอย่างแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (www.moac.go.th) เว็บไซต์กรมวิชาการเกษตร (www.doa.go.th) และเว็บไซต์กรมส่งเสริมการเกษตร (www.doae.go.th) เป็นต้น

แหล่งบริการสารสนเทศทางการเกษตรมีหลากหลาย ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ หน่วยงานจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอประวัติ ศูนย์การเรียนรู้ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ แต่แหล่งบริการสารสนเทศดังกล่าวเป็นแหล่งที่เกษตรกรเข้าถึงได้ยาก แหล่งบริการสารสนเทศที่เกษตรกรเข้าถึงได้ง่ายมักเป็นแหล่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือในท้องถิ่น เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเกษตร

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเกษตรเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ตั้งอยู่ในชุมชนเพื่อถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเกษตรทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมประเพณี หลักการสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเกษตรคือ เน้นการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เนื้อหาจะต้องตรงกับความต้องการของผู้รับและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมุ่งให้เกิดการพึ่งพาตนเอง

อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี จัดทำข้อมูลพื้นฐานการเกษตร การพยากรณ์ และการเตือนภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ การบังคับใช้กฎหมายและการให้บริการ ประชาชน บริหารงานในรูปคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และผู้แทนชุมชน (กรมส่งเสริม การเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอปราณบุรี, 2552)

ประเภทของสารสนเทศทางการเกษตร

การจำแนกประเภทสารสนเทศทางการเกษตร หากจำแนกตามการนำสารสนเทศไปใช้ ประโยชน์สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. สารสนเทศเพื่อการผลิตการเกษตร จำแนกเป็นชนิดและกิจกรรมการเกษตร ปัจจัยการผลิต สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และแหล่งน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. สารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพสินค้า จำแนกเป็นองค์ความรู้และเทคโนโลยี การเกษตร และงานวิจัยทางการเกษตร
3. สารสนเทศเพื่อการจำหน่ายและการตลาดสินค้าเกษตร จำแนกเป็นการจัดจำหน่าย การตลาด และราคาสินค้า การส่งออกและการนำเข้า ภาวะเศรษฐกิจและสังคม
4. สารสนเทศระดับท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมการเกษตร เช่น ทะเบียนเกษตรกร รายงาน ภาวะการผลิตพืช รายงานชนิดและจำนวนการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

อภิชาติ พงษ์ศรีหกุลชัย ชลิต อำนวย และดิเรก ทองอร่าม (2539) ได้จำแนกประเภทของ สารสนเทศทางการเกษตรตามสาขาของการเกษตรไว้ 8 ประเภท ได้แก่

1. สาขาพืชจำแนกเป็นพืชอาหาร พืชน้ำมัน พืชเส้นใย พืชผัก ไม้ผลและไม้ยืนต้น ไม้ ดอกและไม้ประดับ พืชอื่น
2. สาขาปศุสัตว์ เช่น โค กระบือ และสุกร ฯลฯ
3. สาขาที่ดินและป่าไม้ เช่น การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน ประโยชน์จากที่ดิน ฯลฯ
4. สาขาประมง เช่น ประมงน้ำจืด อนุรักษ์ประมง ฯลฯ
5. สาขาชลประทาน เช่น ปริมาณน้ำฝน ความกดอากาศ โครงการชลประทาน ฯลฯ
6. สาขาเศรษฐกิจการเกษตร เช่น ต้นทุนการผลิต การส่งออก ราคาสินค้า ฯลฯ
7. สาขาปัจจัยการผลิต เช่น ยาจำกัดศัตรูพืช แรงงาน เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ
8. สาขาสถาบันเกษตร เช่น สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ

การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศทางการเกษตร

ประโยชน์ของสารสนเทศมีหลายประการ (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, 2554) ดังนี้

1. การวางแผนการผลิตของเกษตรกร

สารสนเทศทางการเกษตรหลายด้านมีประโยชน์ต่อการวางแผนการผลิตของเกษตรกร ทั้งวางแผนระยะสั้นและระยะยาว เมื่อมีการวางแผนอย่างรอบคอบจะช่วยให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการทำการเกษตร ตัวอย่างการใช้สารสนเทศทางการเกษตรด้านต่าง ๆ ในการวางแผนทำการเกษตรมีดังนี้

1.1 เงินลงทุน

เกษตรกรจะต้องพิจารณาว่าการเกษตรที่ทำนั้นใช้เงินลงทุนมากน้อยเพียงใด มีเงินทุนเพียงพอหรือไม่ และผลตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่

1.2 แรงงานในการประกอบการผลิต

เกษตรกรควรพิจารณาว่าแรงงานในครอบครัวของตนเพียงพอต่อการทำการเกษตรหรือไม่ หากไม่เพียงพอต้องมีการจ้างแรงงานจากภายนอก ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

1.3 ที่ดิน

หมายถึงสภาพและชนิดของดินเหมาะสำหรับการปลูกพืชชนิดใด ราคาที่ดินที่เกษตรกรเป็นเจ้าของมีมูลค่าคุ้มค่าต่อการทำการเกษตรหรือไม่ หรือสามารถใช้ที่ดินในการทำธุรกิจอื่นที่มีกำไรสูงกว่า เช่น รีสอร์ท ค้าขาย

2. การพัฒนาความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกร

เกษตรกรควรได้รับสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการผลิต เคมีภัณฑ์ และวิธีการใหม่ ๆ ในการทำการเกษตร เพื่อเพิ่มกำไรอันจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น

3. การเลือกตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกร

สารสนเทศทางการเกษตรช่วยให้เกษตรกรตัดสินใจทำการเกษตรได้อย่างถูกต้องแม่นยำขึ้น เช่น สารสนเทศเกี่ยวกับปริมาณน้ำ ราคาปัจจัยการผลิต โรคและศัตรูพืช

4. การปรับเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของเกษตรกร

ความรู้ในการทำการเกษตรมักถูกถ่ายทอดจากประสบการณ์มาอย่างยาวนาน จากบุคคลในครอบครัวและเพื่อนร่วมอาชีพ และยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา หากต้องการเผยแพร่ความรู้ใหม่ ผู้เผยแพร่จำเป็นต้องมีสารสนเทศหรือหลักฐานที่น่าเชื่อถือมายืนยันเพื่อเปลี่ยนทัศนคติและความคิดเดิมของเกษตรกร

สื่อที่ใช้นำเสนอสารสนเทศทางการเกษตร

สื่อที่ใช้นำเสนอสารสนเทศทางการเกษตรมีหลายรูปแบบทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, 2554) ตัวอย่างเช่น

1. สื่อสิ่งพิมพ์ อาจเผยแพร่อยู่ในรูปของแผ่นพับ จุลสาร หนังสือ รายงาน ฯลฯ โดยอาจจัดทำอย่างต่อเนื่องตามวาระหรือแจกในการประชุมและนิทรรศการที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยสำหรับเกษตรกร จัดทำโดยกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผ่นพับประชาสัมพันธ์เรื่องจะทำการประมงให้ถูกต้องตามกฎหมายต้องทำอะไรบ้าง จัดทำโดยสำนักวิจัยและพัฒนาประมงทะเล กรมประมง และเอกสารแนะนำการปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อย จัดทำโดยกลุ่มอินทรียวัตถุและวัสดุเหลือใช้ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น

หนังสือพิมพ์และวารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดออกต่อเนื่องและแน่นอน เป็นสื่อที่นิยมใช้ในปัจจุบันและมีจำนวนมาก หากต้องการสารสนเทศด้านการเกษตร ควรเลือกอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์ที่เน้นเผยแพร่สารสนเทศด้านการเกษตรโดยตรง เช่น วารสารเคหการเกษตร เทคโนโลยีชาวบ้าน วารสารแก่นเกษตร วารสารเกษตรก้าวหน้า ส่วนหนังสือพิมพ์ที่เน้นนำเสนอสารสนเทศทางการเกษตรมีจำนวนน้อย เกษตรกรจึงต้องอ่านจากหนังสือพิมพ์ทั่วไป ซึ่งจะมีคอลัมน์ที่ให้ความรู้ทางด้านเกษตรอยู่ด้วย เช่น หนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีคอลัมน์ด้านการเกษตรหลายคอลัมน์ เช่น ดินดีสมเป็นนาสวน ทิศทางเกษตร เกษตรทั่วไทย ริมไร่ปลายนา เกษตรทำง่าย รายได้งาม เกษตรนวัตกรรม ไม้ผลแปลกและหายาก หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีคอลัมน์เกษตรครบในแผ่นกระดาษใน เป็นต้น

ข้อดีของการใช้สารสนเทศจากสื่อสิ่งพิมพ์คือสามารถใช้ได้ตลอดเวลาและหากยังไม่เข้าใจก็สามารถอ่านซ้ำได้ตามต้องการ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างวารสารทางการเกษตร

2. รายการวิทยุกระจายเสียง

การรับสารสนเทศจากรายการวิทยุสามารถรับได้ช่องทางเดียวคือการฟัง มีข้อเสียคือเวลาของรายการอาจไม่ตรงกับเวลาว่างของเกษตรกร แต่เกษตรกรก็สามารถฟังวิทยุไปพร้อมกันกับการ

ทำงานอื่น ๆ ได้ ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่จัดทำรายการวิทยุทางด้านการเกษตรโดยเฉพาะ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ความถี่เอเอ็ม 1386 กิโลเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ความถี่เอเอ็ม 1107 กิโลเฮิร์ตซ์ เป็นต้น

3. รายการโทรทัศน์

การเผยแพร่สารสนเทศทางรายการโทรทัศน์เป็นสื่อที่นำเสนอสารสนเทศได้ดี เพราะนำเสนอทั้งภาพและเสียง ทำความเข้าใจได้ง่าย แต่มีข้อจำกัดในด้านค่าใช้จ่าย ทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการและค่าเช่าช่วงเวลา รายการโทรทัศน์ทางด้านการเกษตรจึงมักเผยแพร่ในช่วงเช้า ประมาณ 04.00 – 06.00 น. เพราะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าช่วงเวลาอื่น ตัวอย่างรายการโทรทัศน์ด้านการเกษตร เช่น สถานีโทรทัศน์ K-Station (สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม) รายการบ้านทุ่งลุงเกษตร และรายการอันจะเป็นชวนา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

4. เว็บไซต์

เว็บไซต์เป็นสื่อที่เข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ จึงเป็นที่นิยมสำหรับนักวิชาการและประชาชนทั่วไป สำหรับเกษตรกรอาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงอยู่บ้าง เพราะเป็นสื่อที่ต้องอาศัยอุปกรณ์และทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวอย่างเว็บไซต์ทางด้านการเกษตร เช่น เว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เว็บไซต์กรมวิชาการเกษตร และเว็บไซต์สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นต้น

5. สื่อบุคคล

สื่อที่นำเสนอสารสนเทศได้ดีและใกล้ชิดกับเกษตรกรมากที่สุดคือบุคคล ได้แก่ บุคคลในครอบครัว เพื่อนร่วมอาชีพ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ การเผยแพร่ทำได้โดย การไปเยี่ยมเยียนเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ การสาธิต การจัดฝึกอบรม กิจกรรมที่ใช้นำเสนอสารสนเทศทางการเกษตร

การให้บริการสารสนเทศทางการเกษตรจะสามารถเข้าถึงเกษตรกรได้ต้องอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, 2554) ดังต่อไปนี้

1. การเยี่ยมที่บ้านหรือพื้นที่ทำการเกษตร

เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเผยแพร่สารสนเทศทางการเกษตรให้กับเกษตรกรโดยการเดินทางไปพูดคุยและให้ข้อมูลด้วยตนเองที่บ้านหรือ ณ พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของเกษตรกรและเป็นการให้บริการเชิงรุก การพูดคุยควรเป็นกันเอง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย โดยอาจนำเอกสารความรู้ต่าง ๆ ไปแจกให้กับเกษตรกร รวมถึงจูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่

เป็นประโยชน์ วิธีการดังกล่าวมีข้อดีคือช่วยให้ได้ทราบข้อมูลปัญหาต่าง ๆ จากเกษตรกร แต่มีข้อเสียคือใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง

2. การจัดประชุม อบรม และสัมมนา

ควรจัดเรื่องที่เฉพาะเจาะจงหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่เป็นที่สนใจอยู่ในขณะนั้น โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น แม่บ้าน ชุมชนเกษตรกร

3. การสาธิต

การนำเสนอสารสนเทศโดยเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรแสดงให้ดูและอาจให้เกษตรกรได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีนี้ช่วยให้เกษตรกรเรียนรู้จากการฟัง การดู และปฏิบัติ เช่น การจัดทำแปลงเรียนรู้และจัดงานวันสาธิตการป้องกันโรคเหี่ยวสับประรด

4. การทัศนศึกษา

เป็นการพาเกษตรกรไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ เพื่อศึกษาเทคนิคการทำการเกษตร เช่น ทัศนศึกษา ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหรือฟาร์มตัวอย่าง

5. การจัดหน่วยส่งเสริมการเกษตรเคลื่อนที่

เป็นการจัดบริการสารสนเทศโดยการนำสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ ของจริง ฯลฯ ไปเผยแพร่ให้เกษตรกรถึงบ้านหรือถึงพื้นที่ทำการเกษตร โดยนำสื่อต่าง ๆ เหล่านั้นบรรทุกและเดินทางโดยใช้รถขนาดใหญ่เพราะต้องบรรทุกสิ่งของต่าง ๆ การดำเนินงานจะทำในลักษณะสำนักงานเคลื่อนที่

6. การจัดประกวด/แข่งขัน

การจัดประกวด/แข่งขันด้านการเกษตรจะช่วยให้เกษตรกรสนใจและอยากทราบเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้การทำการเกษตรของผู้ที่ได้รับรางวัลประสบความสำเร็จ

ความต้องการสารสนเทศ

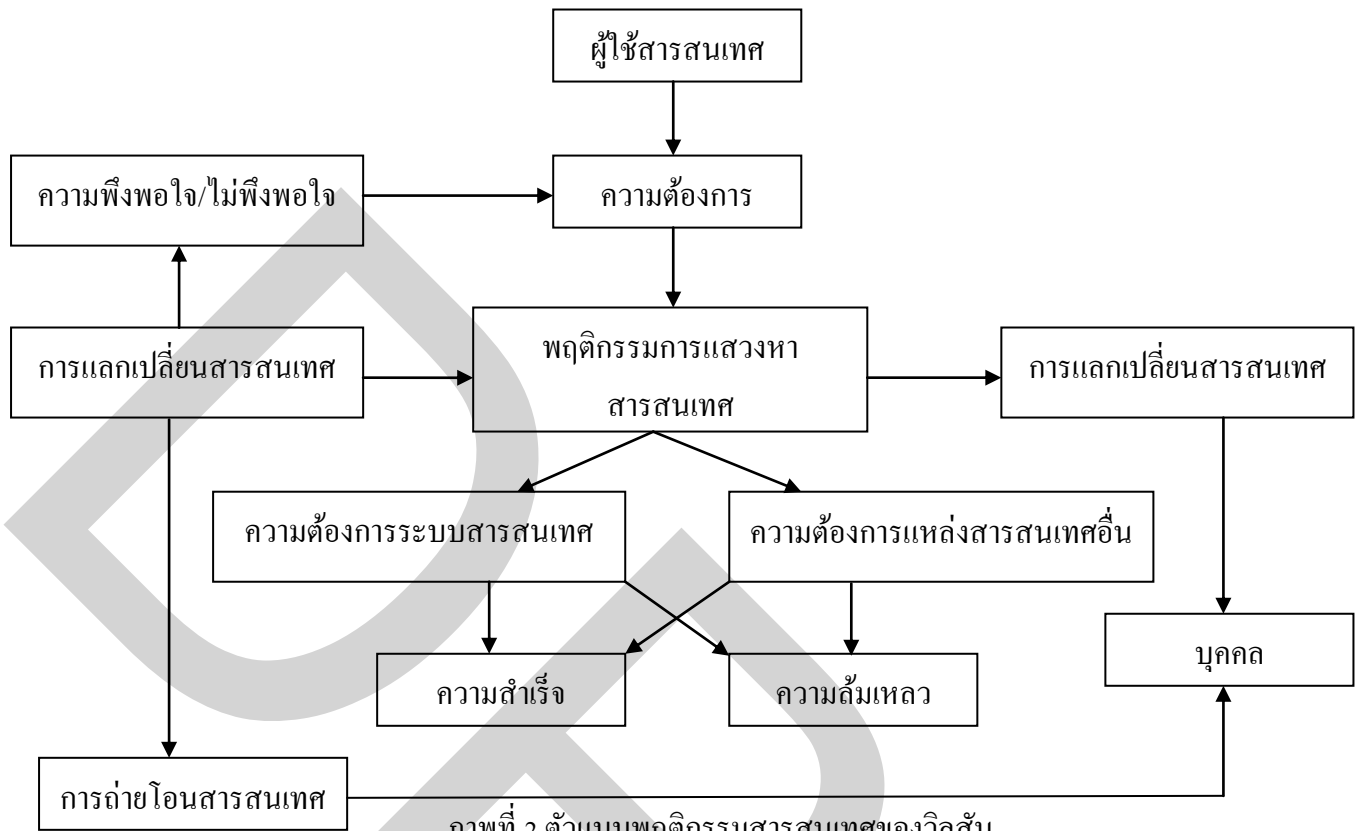
ความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ภูมิหลัง วัฒนธรรม อาชีพ วัตถุประสงค์ในการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ เป็นต้น ความต้องการของผู้ใช้เป็นประเด็นที่ผู้ให้บริการสารสนเทศต้องให้ความสำคัญ เพื่อจัดบริการสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการกับกลุ่มผู้ใช้ อันจะส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าต่อแรงงานและค่าใช้จ่ายที่ได้ลงทุน การทราบความต้องการของผู้ใช้ช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการสารสนเทศสามารถกำหนดนโยบาย วางแผนการทำงาน จัดลำดับความสำคัญของงาน ประเมินผลการทำงาน พัฒนาและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการระบุความต้องการของผู้ใช้ควรเริ่มจากการระบุกลุ่มผู้ใช้ที่หน่วยงานรับผิดชอบให้บริการ เช่น ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลหนองตาแต้ม กลุ่มผู้ใช้คือเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลหนองตาแต้ม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขั้นตอนถัดมาคือการศึกษาสภาพแวดล้อมของผู้ใช้ หากผู้ใช้เป็นเกษตรกรให้ศึกษาพืชที่ปลูก/สัตว์ที่เลี้ยง ช่องทางในการนำส่งสารสนเทศมีช่องทางใดบ้าง สารสนเทศที่ต้องการมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร เป็นต้น หลังจากศึกษาสภาพแวดล้อมโดยรวมของกลุ่มผู้ใช้แล้ว ลำดับถัดไปควรศึกษาความต้องการสารสนเทศของแต่ละบุคคล เพราะแม้จะอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันอาจมีความต้องการสารสนเทศที่แตกต่างกัน ในขั้นนี้ให้ศึกษาเนื้อหา ประเภท ขอบเขต และรูปแบบสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการ ตลอดจนศึกษาลำดับความต้องการและความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศ วิธีการศึกษามีหลายวิธีได้แก่การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนา และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ เมื่อได้ข้อมูลความต้องการของผู้ใช้แล้วขั้นตอนสุดท้ายคือวิเคราะห์และสรุปความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้

พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้

พฤติกรรมสารสนเทศหมายถึง กิจกรรมหรือปฏิสัมพันธ์ที่บุคคลกระทำเพื่อแสวงหาสารสนเทศอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการบางประการของผู้แสวงหา ผู้ใช้ส่วนใหญ่จะแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งใกล้ตัว เข้าถึงได้ง่าย แม้ทราบดีว่าสารสนเทศเหล่านั้นอาจไม่มีคุณภาพและขาดความน่าเชื่อถือ และผู้ใช้ไม่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาสารสนเทศแต่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา ทั้ง ๆ ที่การแก้ปัญหานั้นต้องอาศัยสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญ พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ใช้บริการสารสนเทศแต่จะขึ้นอยู่กับบุคคลใกล้ตัว โดยอาจเกิดจากการเลียนแบบโดยไม่รู้ตัว เช่นเมื่อเกษตรกรมีปัญหาในการทำการเกษตร มักปรึกษานักคิดในครอบครัวหรือเพื่อนร่วมอาชีพมากกว่าที่จะค้นคว้าในหนังสือหรือสอบถามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

Wilson (1981) ได้กำหนดโมเดลพฤติกรรมสารสนเทศไว้ดังภาพ

ภาพที่ 2 ตัวแบบพฤติกรรมสารสนเทศของวิลสัน

พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศเกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ถึงความต้องการ พฤติกรรมดังกล่าวมีหลายรูปแบบเช่น ความต้องการระบบสารสนเทศที่เป็นทางการหรือระบบที่ทำหน้าที่และไม่ได้ทำหน้าที่เกี่ยวกับสารสนเทศเช่น นายหน้าอสังหาริมทรัพย์ นายหน้าขายรถยนต์ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการขาย

ผู้ใช้สามารถแสวงหาสารสนเทศได้จากแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ ความล้มเหลวในการแสวงหาสารสนเทศขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการแสวงหาสารสนเทศของแต่ละบุคคล

การศึกษาการใช้สารสนเทศ

ความหมายของการศึกษาการใช้สารสนเทศ

การศึกษาการใช้สารสนเทศหมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการใช้สารสนเทศของผู้ใช้ โดยนิยามศึกษากับผู้ใช้งานเฉพาะกลุ่ม เช่น นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย พยาบาล เป็นต้น การศึกษานี้นี้อาจศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและอิทธิพลในการใช้สารสนเทศ วิธีการรวบรวม

ข้อมูลการใช้สารสนเทศทำได้หลายวิธี ได้แก่ การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการเก็บสถิติ ฯลฯ

สมพร พุทธาพิทักษ์ผล (2546 : 61) กล่าวว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่นิยมใช้สารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศใกล้ตัว เช่น ความจำของตนเอง สิ่งพิมพ์ที่มีอยู่ในที่ทำงานหรือที่บ้าน สอบถามคนรู้จัก เป็นต้น มากกว่าที่จะใช้สารสนเทศจากแหล่งที่เป็นทางการ เช่น ไปใช้บริการห้องสมุด เพราะผู้ใช้คิดว่าเป็นเรื่องยากในการค้นหาสารสนเทศ

การศึกษาการใช้สารสนเทศสามารถศึกษาได้หลายประเด็น ได้แก่ เนื้อหาสาระ คุณลักษณะปริมาณ รูปแบบของสารสนเทศ กระบวนการและขั้นตอน ความเร็วในการได้รับสารสนเทศ ความทันสมัย คุณภาพ และระดับของสารสนเทศ

การศึกษาความต้องการของผู้ใช้ศึกษาได้หลายประเด็น ได้แก่ การศึกษาความต้องการของผู้ใช้จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เช่น นักวิจัย นักศึกษาแพทย์ นักข่าว เป็นต้น นอกจากการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอาชีพแล้วในกลุ่มอาชีพเดียวกันอาจพิจารณาบทบาทหน้าที่ และตำแหน่งทางอาชีพของผู้ใช้ด้วย

การศึกษาความต้องการใช้บริการสารสนเทศ เป็นการศึกษาว่าผู้ใช้ใช้บริการสารสนเทศที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้บริการหรือไม่ ใช้มากน้อยเพียงใด และมีความต้องการบริการใดเพิ่มเติมบ้าง รวมถึงการศึกษาถึงความพึงพอใจในการใช้บริการ การศึกษาในประเด็นนี้เป็นประเด็นที่หน่วยงานบริการสารสนเทศควรให้ความสำคัญเพราะถือเป็นการประเมินคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยได้วิธีหนึ่ง

การศึกษาผู้ใช้สารสนเทศในประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใช้สารสนเทศในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งศึกษากับผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม เช่น นักศึกษาแพทย์ นักวิจัย เกษตรกร เป็นต้น ประเด็นที่ศึกษาได้แก่ การใช้สารสนเทศ ความต้องการสารสนเทศ และพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ โดยพิจารณาในด้านวัตถุประสงค์ในการใช้ แหล่งสารสนเทศที่ใช้ เนื้อหา รูปแบบ ความถี่ ปัญหาและความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศ โดยอาจวิเคราะห์หาความแตกต่างในการใช้สารสนเทศระหว่างตัวแปร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฯลฯ วิธีการศึกษาส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม มีบางงานวิจัยใช้การทดลองหรือการสัมภาษณ์ ระยะเวลาเริ่มมีการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้นคือนอกจากศึกษาผู้ใช้เฉพาะกลุ่มแล้วยังศึกษาการใช้สารสนเทศเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้วย เช่น การศึกษาการใช้สารสนเทศของเกษตรกรเพื่อการปลูกหน่อไม้ฝรั่ง เป็นต้น

เกษตรกร

ความหมายของเกษตรกร

เกษตรกรหมายถึง ผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูก พืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด อ้อย พืชผัก ผลไม้ ต่าง ๆ เช่น กล้วย ฝรั่ง กากขาว การเลี้ยงสัตว์บกและสัตว์ เพื่อการจำหน่ายเช่น เป็ด ไก่ สุกร โค และเลี้ยงไว้ใช้งาน เช่น ช้าง ม้า กระบือ เป็นต้น (การบัญชีสำหรับเกษตรกร, ม.ป.ป.)

ประเภทของเกษตรกร สามารถแบ่งประเภทของเกษตรกรออกตามอาชีพได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. อาชีพไร่นาสวนผสม
2. อาชีพเลี้ยงสัตว์
3. อาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด
4. อาชีพปลูกสวนป่า

ความต้องการสารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกร

เกษตรกรในอนาคตมีความต้องการสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช เพื่อให้ประกอบการตัดสินใจเลือกใช้ได้อย่างปลอดภัยและประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังต้องการสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อใช้ในการขยายพันธุ์และเพิ่มคุณค่าทางพันธุกรรมพืช

การเกษตรในอนาคตมีแนวโน้มพัฒนาไปเป็นการเกษตรแบบอุตสาหกรรม เกษตรกรจึงมีความต้องการสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรด้วย เพื่อเพิ่มคุณค่าและคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงเกษตรกรควรมีความรู้ในด้านการลงทุน การตลาด และการส่งออก เพื่อความสำเร็จในการทำการเกษตรแบบอุตสาหกรรม (ศุภรัตน์ จิตต์จำนง, 2539)

อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีเนื้อที่ประมาณ 765.37 ตารางกิโลเมตร หรือ 478,356.87 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 72 กิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอหัวหิน ทิศใต้ติดกับอำเภอสามร้อยยอด ทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับประเทศพม่า

การปกครองมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 44 หมู่บ้าน 6 ตำบลได้แก่ ตำบลเขาน้อย ตำบลปรางบุรี ตำบลหนองตาแต้ม ตำบลปากน้ำปราง ตำบลวังก้ง และตำบล

เขาข้าว ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบลาดเอียงจากทิศตะวันตก มีเทือกเขาและภูเขากระจายอยู่ทั่วไปทางทิศตะวันตกและชายฝั่งทะเล ที่ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ลีกลงไปเป็นดินเหนียวปนทราย ดินเหนียวปนลูกรังและบางแห่งจะเป็นหิน

ภูมิอากาศร้อนอบอ้าวในช่วงฤดูแล้ง บางช่วงทำให้พืชผลการเกษตรเสียหาย แต่จะไม่ร้อนมากนัก เนื่องจากติดกับทะเลอ่าวไทย อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส บางปีมักจะมีฝนตกชุกมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมตามที่ลุ่มและน้ำท่วมซ้ำซากอยู่เสมอ

แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปรางบุรีและมีเขื่อนปรางบุรี เป็นเขื่อนดินที่ใช้กักเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตร มีคลองซอยสำหรับรับน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร. สำนักงานเกษตรอำเภอปรางบุรี, 2552)

ด้านการเกษตร อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 18,796 ครัวเรือน จำแนกเป็นครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 7,206 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 38.34 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด การใช้ที่ดินในการเกษตรส่วนใหญ่ใช้ปลูกพืชไร่ ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ข้าว พืชผัก พืชสมุนไพร และไม้ดอกไม้ประดับตามลำดับ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ สับปะรด มะพร้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ข้าว มะม่วง และอ้อย

การจัดบริการสารสนเทศทางการเกษตร ในเขตอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การให้บริการสารสนเทศทางการเกษตรในอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีดังนี้

1. สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้จัดโครงการให้ความรู้กับเกษตรกรในทุกอำเภอของจังหวัด รวมถึงอำเภอปรางบุรี ด้วย โครงการที่จัดในปี 2552 เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกสับปะรดโดยจัดทำแปลงเรียนรู้และสาธิตการป้องกันกำจัดโรคเหี่ยวสับปะรด โครงการเพิ่มผลผลิตมะพร้าวโดยจัดอบรมและจัดทำแปลงเรียนรู้ โครงการส่งเสริมการปลูกมะพร้าวแซมสับปะรด โดยการจัดประชุมและจัดชุดนิทรรศการ โครงการบริหารจัดการด้านการตลาดและราคาสินค้าเกษตรโดยการจัดประชุมสัมมนา โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการงานส่งเสริมการเกษตรโดยการจัดประชุมสัมมนา โครงการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกรโดยการจัดเวทีเครือข่ายและเวทีเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ด้านกองทุน การออม เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร. สำนักงานเกษตรอำเภอปรางบุรี, ม.ป.ป.) อีกทั้งยังมีแผนปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2553 ที่จะบริการความรู้ให้กับเกษตรกรอีกหลายโครงการ เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีการอบรม การจัดทำแปลงเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2552)

2. ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอปราณบุรี
สำนักงานเกษตรอำเภอปราณบุรี ได้จัดตั้งศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล
เพื่อให้บริการการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร และจัดทำข้อมูลพื้นฐาน
การเกษตร นอกจากนี้สำนักงานเกษตรอำเภอปราณบุรี ได้จัดทำเว็บไซต์เพื่อให้บริการ
สารสนเทศต่าง ๆ เช่น ภาพข่าวกิจกรรม ข่าวประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์เด่น เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศทางการเกษตร ดังนี้
ประทุม กลุ่ย์กลาง (2527) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์การใช้รายการวิทยุเพื่อ
ยุวเกษตรกรและการแพร่กระจายสารสนเทศระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดวิทยาการทางการเกษตร โดย
ศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มยุวเกษตรกรกรโคกรตะไกลี่ อำเภอดง และกลุ่มยุวเกษตรกรกรโคกเพชร
อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า รายการวิทยุเพื่อยุวเกษตรกรก่อให้เกิดการ
ยอมรับและการแพร่กระจายนวัตกรรมทางการเกษตร และสามารถทำหน้าที่ในการแพร่กระจาย
นวัตกรรมทางการเกษตรได้ 3 ประการ คือ เป็นช่องทางในการถ่ายทอดและแพร่กระจายนวัตกรรม
ช่วยลดช่องว่างความแตกต่างในด้านความรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิทยุกับผู้รับการเผยแพร่
และช่วยถ่ายทอดสารสนเทศทางการเกษตรจากสื่อมวลชนไปสู่สังคม

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2530) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้และการแสวงหาสารนิเทศของ
เกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรรับสารสนเทศจากการฟังวิทยุ
คูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์ สารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการใช้ ได้แก่
สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโรค ความสมบูรณ์ของดินไม้ การป้องกัน การบำรุงรักษา ปัจจัย
การเกษตร การเลือกพันธุ์ ยาฆ่าแมลงและปราบวัชพืช ปุ๋ย ที่ดิน น้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก เทคนิค
การเกษตร การเร่งผลผลิต การเตรียมดิน การปราบวัชพืช ผลผลิต รายได้ และการตลาด

สริตา ชาตกุล (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับสารนิเทศด้านการเกษตรของชาวเขาต๋อยอย่าง
ขาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ชาวเขาได้รับเนื้อหาสารนิเทศอยู่ในระดับปานกลาง
แหล่งสารนิเทศที่ใช้มากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่สูง โดยเปิดรับสารนิเทศจากสื่อ
กิจกรรมมากกว่าสื่อมวลชน เปิดรับจากโทรทัศน์มากที่สุด เปิดรับจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ น้อย
ที่สุด และประสบปัญหาในการรับสารนิเทศคือการไม่รู้หนังสือ

ไพโรจน์ เอี่ยมชัยมงคล และนันทิยา อภัยณกิตต์ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แหล่งข้อมูล
ช่องทางการรับรู้ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการทำฟาร์มแบบมีข้อตกลง ของ
เกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรได้รับความรู้ด้านการ

เพาะปลูกและราคาขายจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยได้รับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ น้อยมาก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการเพาะปลูกแบบมีข้อตกลงคือบริษัทคู่สัญญา ให้ความช่วยเหลือด้านความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกและการป้องกันโรค เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรของภาครัฐและเกษตรกรที่เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรคนอื่น ๆ เป็นช่องทางการรับความรู้ ของเกษตรกรที่มีบทบาทสำคัญ

Okai (1986) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำส่งสารสนเทศทางการเกษตรให้กับเกษตรกร โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าอายุ การศึกษา ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ ขนาดของที่ดินที่ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกร และประเภทของอาชีพเกษตรกร มีผลต่อการ รับสารสนเทศทางการเกษตรจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ หรือไม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้ง นี้คือครอบครัวเกษตรกรขนาดเล็กทางตอนใต้ของมิสซูรี กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง กำหนดให้มีจำนวน 40 ครอบครัว รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศ 8 แหล่งเรียงตามลำดับดังนี้ ผู้ช่วยทางการศึกษา สิ่งพิมพ์ เพื่อนและญาติ วิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร ผู้แทนจำหน่าย ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ อาจารย์ผู้สอนทางการเกษตร ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรที่แตกต่างกันไม่มี ผลต่อการใช้สารสนเทศ เกษตรกรที่มีที่ดินทำการเกษตรมากใช้นิตยสารมากกว่าเกษตรกรที่มี ที่ดินน้อย

Ojiambo (1989) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารสารสนเทศทางการเกษตรระหว่างนักวิจัยกับ เกษตรกรในเคนย่า เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรพบว่า เกษตรกรนิยมใช้สารสนเทศทาง การเกษตรจากแหล่งสารสนเทศและช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการหรือจากคำบอกเล่า โดย เป็นการสื่อสารจากญาติหรือเพื่อนร่วมอาชีพเกษตรกร เกษตรกรพึงรายการวิทยุบ่อย โดยมีความ ต้องการสารสนเทศตลอดทั้งปี ประเภทของสารสนเทศที่ต้องการแตกต่างกันไปตามฤดูกาล ห้องสมุดและบริการสารสนเทศที่เป็นเอกสารไม่มีบทบาทสำคัญต่อเกษตรกร

Vergot (1991) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แหล่งและช่องทางการสื่อสารสารสนเทศของ เกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมิชิแกน การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแหล่งและ ช่องทางสารสนเทศ ลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อการใช้ข้อมูลเพื่อการทำการเกษตรวิธีใหม่หรือไม่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ ช่องทางการสื่อสาร ที่เกษตรกรใช้มากที่สุดคือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ Agricultural Bulletins ของ Michigan State University หรือนิตยสารจากมหาวิทยาลัยอื่น จดหมายข่าวรายสัปดาห์หรือราย เดือน ช่องทางการสื่อสารที่ไม่ค่อยได้ใช้หรือไม่เคยใช้เลยได้แก่วิดีโอเทปและคอมพิวเตอร์

Sykanda (2007) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของแหล่งสารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ ทางตอนใต้ของอนดาร์โอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแหล่งสารสนเทศที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการฟาร์ม เพื่อจัดลำดับความสำคัญของแหล่งสารสนเทศของเกษตรกร เพื่ออธิบายลักษณะของเครือข่ายสารสนเทศซึ่งเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ เพื่อศึกษาความพึงพอใจในความต้องการสารสนเทศต่อระบบสารสนเทศในปัจจุบัน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสอบถามอย่างสั้น ผลการวิจัยพบว่าแหล่งสารสนเทศที่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ใช้ได้แก่การสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อ และสารสนเทศจากองค์กรทางการจัดการฟาร์ม เกษตรกรคิดว่าลักษณะสำคัญของแหล่งสารสนเทศทางการสื่อสารระหว่างบุคคลคือความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่ ด้านความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศพบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อบริบทของระบบสารสนเทศ

Fadji and Atala (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรและการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 125 ตัวอย่าง ในรัฐคาคุนา ประเทศไนจีเรีย ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งศึกษาได้แก่ อายุ การตระหนักรู้ ระดับการศึกษา การพึงรายการวิทยุ การมีส่วนร่วมทางสังคม และจำนวนที่ดินที่ครอบครอง ผลการศึกษาพบว่าการตระหนักรู้และการเข้าถึงรายการวิทยุของเกษตรกรมีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ

Opara (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในรัฐไอโม ประเทศไนจีเรีย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 1,032 คน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ และสื่อที่ต้องการมีผลต่อการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกร ส่วนการมีส่วนร่วมทางสังคม สถานะการครอบครอง เพศ ขนาดของที่ดิน ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกร การทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพเสริม และอายุไม่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

Ugboma (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของชาวประมงในไนเจอร์ เดลตา ประเทศไนจีเรีย กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการวิจัยพบว่า สารสนเทศที่น่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับเกษตรกรสามารถหาได้ในพื้นที่ สารสนเทศที่เกษตรกรต้องการเกี่ยวกับการให้อาหารสัตว์น้ำ วงเงินสินเชื่อ สารสนเทศนี้สามารถหาได้จากกระทรวงเกษตร ศูนย์วิจัยและบริการส่งเสริมการเกษตรแห่งชาติ ศูนย์วิจัยทางการเกษตร ห้องสมุด การประชุมและการสัมมนา

ปัญหาที่พบในการใช้สารสนเทศดังกล่าวคือ ไม่สามารถเข้าถึงได้เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีไม่เพียงพอ ขาดการใช้สื่อ ข้อจำกัดทางภาษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศของเกษตรกรทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. เนื้อหาสารสนเทศ

ผลการศึกษาการใช้และการแสวงหาสารนิเทศของเกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่าสารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการใช้ ได้แก่ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโรค ความสมบูรณ์ของต้นไม้ การป้องกัน การบำรุงรักษา ปัจจัยการเกษตร การเลือกพันธุ์ ยาฆ่าแมลงและปราบวัชพืช ปุ๋ย ที่ดิน น้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก เทคนิคการเกษตร การเร่งผลผลิต การเตรียมดิน การปราบวัชพืช ผลผลิต รายได้ และการตลาด (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2530)

2. แหล่งสารสนเทศ

ผลการศึกษาการรับสารนิเทศด้านการเกษตรของชาวเขาดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแหล่งสารนิเทศที่ใช้มากที่สุดคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่สูง (สริตา ชาตกุล, 2543) สอดคล้องกับผลการศึกษาแหล่งข้อมูล ช่องทางการรับรู้ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการทำฟาร์มแบบมีข้อตกลง ของเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในจังหวัดราชบุรีที่พบว่าเกษตรกรได้รับความรู้ด้านการเพาะปลูกและราคาขายจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยได้รับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ น้อยมาก และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐและเกษตรกรที่เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรคนอื่น ๆ เป็นช่องทางการรับรู้ของเกษตรกรที่มีบทบาทสำคัญ (ไพโรจน์ เอี่ยมชัยมงคล และนันทิยา อักษรกิตติ์, 2551) แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาการสื่อสารสารสนเทศทางการเกษตรระหว่างนักวิจัยกับเกษตรกรในเคนยาที่พบว่า เกษตรกรนิยมใช้สารสนเทศทางการเกษตรจากแหล่งสารสนเทศและช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการหรือจากคำบอกเล่า โดยเป็นการสื่อสารจากญาติหรือเพื่อนร่วมอาชีพเกษตรกร (Ojiambo ,1989) และการศึกษาคุณภาพของแหล่งสารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ ทางตอนใต้ของออนตารีโอที่พบว่า แหล่งสารสนเทศที่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ใช้ได้แก่ การสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อและสารสนเทศจากองค์กรทางด้านจัดการฟาร์ม (Sykanda, 2007) และผลการศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของชาวประมงในไนเจอร์ เดลตา ประเทศไนจีเรียที่พบว่า สารสนเทศที่น่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับเกษตรกรสามารถหาได้ในพื้นที่ สารสนเทศที่เกษตรกรต้องการเกี่ยวกับการให้อาหารสัตว์น้ำ วงเงินสินเชื่อ สามารถหาได้จากกระทรวงเกษตร ศูนย์วิจัยและบริการ

ส่งเสริมการเกษตรแห่งชาติ ศูนย์วิจัยทางการเกษตร ห่องสมุด การประชุมและการสัมมนา (Ugboma, 2010)

3. รูปแบบและประเภทของสื่อสารสนเทศ

ผลการศึกษาระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดวิชาการทางการเกษตร โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มเกษตรกรกรโครกตะโกลี อำเภอกง และกลุ่มเกษตรกรกรโคกเพชร อำเภอมพวง จังหวัดนครราชสีมาพบว่า รายการวิทยุเพื่อเกษตรกรก่อให้เกิดการยอมรับและการแพร่กระจายนวัตกรรมทางการเกษตร และสามารถทำหน้าที่ในการแพร่กระจายนวัตกรรมทางการเกษตรได้ (ประทุม กฤษ์กลาง, 2527) สอดคล้องกับผลการศึกษาระหว่างบุคคลและการแสวงหาสารนิเทศของเกษตรกรอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีที่พบว่า เกษตรกรรับสารสนเทศจากการฟังวิทยุ โทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์ (ประภาวดี สืบสนธิ์ ,2530) และผลการศึกษาระหว่างนักวิจัยกับเกษตรกรในเคนยาที่พบว่า เกษตรกรฟังรายการวิทยุบ่อย (Ojiambo,1989) แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาระหว่างบุคคลด้านการศึกษาของชาวเขาดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าเกษตรกรเปิดรับสารนิเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากกว่าสื่อมวลชน เปิดรับจากโทรทัศน์มากที่สุด เปิดรับจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ น้อยที่สุด (สรีดา ชาติกุล, 2543) และการศึกษาการใช้แหล่งและช่องทางการสื่อสารสนเทศของเกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมิชิแกนที่พบว่า ช่องทางการสื่อสารที่เกษตรกรใช้มากที่สุดคือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ Agricultural Bulletins ของ Michigan State University หรือนิตยสารจากมหาวิทยาลัยอื่น จดหมายข่าวรายสัปดาห์หรือรายเดือน ช่องทางการสื่อสารที่ไม่ค่อยได้ใช้หรือไม่เคยใช้เลยได้แก่วิดีโอเทปและคอมพิวเตอร์ (Vergot, 1991)

4. ความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศ

ผลการศึกษาระหว่างบุคคลทางการเกษตรให้กับครอบครัวเกษตรกรขนาดเล็กทางตอนใต้ของรัฐมิสซูรีพบว่า เกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศ 8 แหล่งเรียงตามลำดับดังนี้ ผู้ช่วยทางการศึกษา สิ่งพิมพ์ เพื่อนและญาติ วิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร ผู้แทนจำหน่าย ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ อาจารย์ผู้สอนทางการเกษตร (Okai, 1986) และผลการศึกษาคคุณภาพของแหล่งสารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ ทางตอนใต้ของออนตาริโอพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อบริบทของระบบสารสนเทศ (Sykanda, 2007)

5. ปัญหาในการใช้สารสนเทศ

ผลการศึกษาระหว่างบุคคลด้านการศึกษาของชาวเขาดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่

พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาในการรับสารนิเทศคือการไม่รู้หนังสือ (สริตา ชาติกุล, 2543) ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของชาวประมงในไนเจอร์ เดลตา ประเทศไนจีเรีย ที่พบว่าปัญหาที่พบในการใช้สารสนเทศดังกล่าวคือ ไม่สามารถเข้าถึงได้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีไม่เพียงพอ ขาดการใช้สื่อ และข้อจำกัดทางภาษา (Ugboma, 2010)

6. การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรและการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศในรัฐคาตุนา ประเทศไนจีเรียพบว่า การตระหนักรู้และการเข้าถึงรายการวิทยุของเกษตรกรมีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ (Fadiji and Atala, 2009)

7. ลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ

ผลการศึกษาการนำส่งสารสนเทศทางการเกษตรให้กับครอบครัวเกษตรกรขนาดเล็กทางตอนใต้ของรัฐมิสซูรีพบว่า ประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพเกษตรกรที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ และเกษตรกรที่มีที่ดินทำการเกษตรมากใช้นิตยสารมากกว่าเกษตรกรที่มีที่ดินน้อย (Okai, 1986) สอดคล้องกับการศึกษาศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในรัฐโอโม ประเทศไนจีเรียที่พบว่า ขนาดของที่ดิน ประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพเกษตรกร การทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพเสริม และอายุไม่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศทางการเกษตร (Opara, 2010)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านเนื้อหา แหล่งสารสนเทศ รูปแบบของสารสนเทศ ความพึงพอใจ การใช้ประโยชน์ และปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลปรางบุรี ตำบลเขาน้อย ตำบลหนองตาเต็ม ตำบลปากน้ำปราง ตำบลวังก้ง และตำบลเขาจ้าว และ 2 เทศบาลตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลปรางบุรี เทศบาลตำบลปากน้ำปราง รวมทั้งสิ้น 7,206 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2552 : 26)

การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจะใช้ตารางสุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของยามานะ (Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ +_5 ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้จึงเป็น 378 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ สารสนเทศทางการเกษตร เกษตรกร และอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากหนังสือ บทความ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเว็บไซต์
2. สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยโดยจำแนกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การใช้และความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ 4 ปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และข้อเสนอแนะในการจัดบริการสารสนเทศ ซึ่งในส่วนข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิดในด้านเนื้อหาสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และรูปแบบสารสนเทศ

1. ทดสอบแบบสัมภาษณ์กับผู้แทนเกษตรกรในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 20 คน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการทดสอบด้วยตนเอง
2. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้แทนเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใน 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลปราณบุรี ตำบลเขาน้อย ตำบลหนองตาแต้ม ตำบลวังก้ง และตำบลเขาจ้าว ตำบลปากน้ำปราณและ 2 เทศบาลตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลปราณบุรี เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ จำนวนรวมทั้งสิ้น 378 คน การสัมภาษณ์ดำเนินการโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์เกษตรกร ณ บ้านพักหรือพื้นที่ทำการเกษตร โดยกระจายไปใน 6 ตำบล และ 2 เทศบาลตำบล การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญคือครัวเรือนเกษตรกรครัวเรือนใดสะดวกให้สัมภาษณ์ก็ดำเนินการสัมภาษณ์ หากครัวเรือนใดไม่สะดวกให้สัมภาษณ์ก็จะเดินทางไปครัวเรือนอื่นต่อไป
2. สัมภาษณ์ผู้แทนเกษตรกรครัวเรือนละ 1 คน หากครัวเรือนมีสมาชิกหลายคนจะสัมภาษณ์ผู้ที่สะดวกในการให้สัมภาษณ์มากที่สุด โดยให้ครัวเรือนเกษตรเป็นผู้เลือกผู้แทนเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่เดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2552 รวมระยะเวลา 3 เดือน เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ได้ทั้งสิ้น 377 คน คิดเป็นร้อยละ 99.74

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ภูมิภาค อำเภอกำแพงแสน เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการประกอบอาชีพเกษตรกร ประเภทของอาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกร และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 การใช้และความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร ประกอบด้วยเนื้อหาสารสนเทศทางการเกษตรที่ใช้ เนื้อหาสารสนเทศทางการเกษตรที่ชอบใช้มากที่สุด แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ รูปแบบของสารสนเทศที่เกษตรกรใช้และที่ชอบใช้มากที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.50	มีความพึงพอใจระดับ	น้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50	มีความพึงพอใจระดับ	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	มีความพึงพอใจระดับ	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	มีความพึงพอใจระดับ	มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00	มีความพึงพอใจระดับ	มากที่สุด

3. แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิดจะนำมาจัดกลุ่มและบรรยายสรุปตามความเหมาะสม

4. รายงานผลการวิเคราะห์ในรูปแบบบรรยายประกอบตาราง นำเสนอในบทที่ 4

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ นำเสนอในบทที่ 5

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 378 คน ใน 6 ตำบล และ 2 เทศบาลตำบล โดยสามารถรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์และสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ 377 คน คิดเป็นร้อยละ 99.74

การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกออกเป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยภูมิลำเนา เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการประกอบอาชีพเกษตรกร ประเภทของอาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกร และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 การใช้สารสนเทศทางการเกษตร ประกอบด้วยเนื้อหาสารสนเทศทางการเกษตร แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ รูปแบบของสารสนเทศ ที่เกษตรกรใช้และที่ชอบใช้มากที่สุด

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยภูมิลำเนา เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการประกอบอาชีพเกษตรกร ประเภทของอาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกร และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

1.1 ภูมิลำเนา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 378 คน ได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์และสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ จำนวน 377 คน (ร้อยละ 99.74) จำแนกเป็นเกษตรกรตำบลปราณบุรี จำนวน 34 คน (ร้อยละ 9.02) ตำบลปากน้ำปราณ จำนวน 31 คน (ร้อยละ 8.22) ตำบลเขาหน้า้อย จำนวน 42 คน (ร้อยละ 11.14) ตำบลหนองตาแต้ม จำนวน 142 คน (ร้อยละ 37.67) ตำบลวังก้งจำนวน 65 คน (ร้อยละ 17.24) ตำบลเขาจ้าวจำนวน 36 คน (ร้อยละ 9.55)

เทศบาลตำบลปรางค์บุรี จำนวน 19 คน (ร้อยละ 5.04) เทศบาลตำบลปากน้ำปรางค์จำนวน 8 คน (ร้อยละ 2.12) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภูมิฐานะของเกษตรกร

ภูมิฐานะ	จำนวน	ร้อยละ
ตำบลปรางค์บุรี	34	9.02
ตำบลปากน้ำปรางค์	31	8.22
ตำบลเขาน้อย	42	11.14
ตำบลหนองตาแต้ม	142	37.67
ตำบลวังก้ง	65	17.24
ตำบลเขาจ้าว	36	9.55
เทศบาลตำบลปรางค์บุรี	19	5.04
เทศบาลตำบลปากน้ำปรางค์	8	2.12
รวม	377	100.00

1.2 เพศของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 224 คน (ร้อยละ 59.42) และเพศหญิง 153 คน (ร้อยละ 40.58) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เพศของเกษตรกร

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	224	59.42
หญิง	153	40.58
รวม	377	100.00

1.3 อายุ

เกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มากที่สุดจำนวน 128 คน (ร้อยละ 33.95) มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมาคืออายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 98 คน (ร้อยละ 25.99) อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 79 คน (ร้อยละ 20.95) อายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 41 คน (ร้อยละ 10.88) อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 26 คน (ร้อยละ 8.22) และจำนวนน้อยที่สุดมีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 1.33) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	5	1.33
20 – 30 ปี	41	10.88
31 – 40 ปี	79	20.95
41 – 50 ปี	128	33.95
51 - 60 ปี	98	25.99
มากกว่า 60 ปี	26	6.90
รวม	377	100.00

1.4 ระดับการศึกษา

เกษตรกรเกือบครึ่งจำนวน 176 คน (ร้อยละ 46.68) สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา 142 คน (ร้อยละ 37.67) ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษา จำนวน 33 คน (ร้อยละ 8.75) ปริญญาตรี จำนวน 26 คน (ร้อยละ 6.90) และไม่มีเกษตรกรที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษา	33	8.75
ประถมศึกษา	176	46.68
มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา	142	37.67
ปริญญาตรี	26	6.90
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	377	100.00

1.5 สถานภาพการประกอบอาชีพ

เกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 329 คน (ร้อยละ 87.27) เป็นเจ้าของกิจการที่
 ตนทำการเกษตร รองลงมาจำนวน 25 คน (ร้อยละ 6.63) เป็นลูกจ้าง จำนวน 23 คน (ร้อยละ 6.10)
 เป็นผู้ดูแล/หัวหน้าพนักงาน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สถานภาพการประกอบอาชีพ

สถานภาพการประกอบอาชีพเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของ	329	87.27
ผู้ดูแล/หัวหน้าพนักงาน	23	6.10
ลูกจ้าง	25	6.63
รวม	377	100.00

1.6 ประเภทของอาชีพ

เกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 313 คน (ร้อยละ 83.02) ประกอบอาชีพปลูกพืช และ
 จำนวน 64 คน (ร้อยละ 16.98) ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ประเภทของอาชีพ

ประเภทของอาชีพเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
ปลูกพืช	313	83.02
เลี้ยงสัตว์	64	16.98
รวม	377	100.00

1.7 พืชที่เกษตรกรปลูก

เกษตรกรส่วนใหญ่ จำนวน 162 คน (ร้อยละ 51.76) ปลูกสับปะรด รองลงมาจำนวน 45 คน (ร้อยละ 14.38) ปลูกมะม่วง จำนวน 28 คน (ร้อยละ 8.95) ปลูกมะพร้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 7.67) ปลูกยางพารา จำนวน 19 คน (ร้อยละ 6.07) ปลูกข้าว จำนวน 18 คน (ร้อยละ 5.75) ปลูกปาล์มน้ำมัน และน้อยที่สุดจำนวน 17 คน (ร้อยละ 5.43) ปลูกอ้อย ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 พืชที่เกษตรกรปลูก

พืชที่เกษตรกรปลูก	จำนวน	ร้อยละ
สับปะรด	162	51.76
มะพร้าว	28	8.95
ยางพารา	24	7.67
ปาล์มน้ำมัน	18	5.75
ข้าว	19	6.07
มะม่วง	45	14.38
อ้อย	17	5.43
รวม	313	100.00

1.8 สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง

เกษตรกรจำนวนมากที่สุด 18 คน (ร้อยละ 28.13) เลี้ยงวัว รองลงมาจำนวน 16 คน (ร้อยละ 25) เลี้ยงปลา จำนวน 13 คน (ร้อยละ 20.13) เลี้ยงกิ้ง จำนวน 9 คน (ร้อยละ 14.06) เลี้ยงไก่ และน้อยที่สุดจำนวน 8 คน (ร้อยละ 12.50) เลี้ยงสุกร ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง

พืชที่เกษตรกรปลูก	จำนวน	ร้อยละ
วัว	18	28.13
กึ่ง	13	20.31
สุกร	8	12.50
ไก่	9	14.06
ปลา	16	25.00
รวม	64	100.00

1.9 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ

เกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มากที่สุดจำนวน 133 คน (ร้อยละ 35.28) ประกอบอาชีพเกษตรกรมาแล้ว 5 – 10 ปี รองลงมาจำนวน 90 คน (ร้อยละ 23.87) ประกอบอาชีพเกษตรกรมาแล้วต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 65 คน (ร้อยละ 17.24) ประกอบอาชีพเกษตรกรมาแล้ว 11 – 15 ปี จำนวน 50 คน (ร้อยละ 13.26) ประกอบอาชีพเกษตรกรมาแล้ว 16 – 20 ปี และน้อยที่สุดจำนวน 39 คน (ร้อยละ 10.34) ประกอบอาชีพเกษตรกรมาแล้วมากกว่า 20 ปี ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	90	23.87
6 – 10 ปี	133	35.28
11 – 15 ปี	65	17.24
16 – 20 ปี	50	13.26
มากกว่า 20 ปี	39	10.34
รวม	377	100.00

1.10 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

เกษตรกรมากที่สุดจำนวน 117 คน (ร้อยละ 31.03) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท รองลงมาจำนวน 82 คน (ร้อยละ 21.75) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท จำนวน 80 คน (ร้อยละ 21.22) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท จำนวน 55 คน (ร้อยละ 14.59) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาท และน้อยที่สุดจำนวน 43 คน (ร้อยละ 11.41) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 35,000 บาท ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	117	31.03
10,000 - 15,000 บาท	82	21.75
15,001 - 25,000 บาท	80	21.22
25,001 - 35,000 บาท	55	14.59
มากกว่า 35,000 บาท	43	11.41
รวม	377	100.00

ตอนที่ 2 การใช้สารสนเทศทางการเกษตร ประกอบด้วยเนื้อหาสารสนเทศทางการเกษตร แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ รูปแบบของสารสนเทศ ที่เกษตรกรใช้ และที่ชอบใช้มากที่สุด

2.1 เนื้อหาสารสนเทศ

เกษตรกรมากที่สุดจำนวน 217 คน (ร้อยละ 13.30) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ รองลงมาจำนวน 269 คน (ร้อยละ 13.20) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคและศัตรูพืช/สัตว์ จำนวน 254 คน (ร้อยละ 12.46) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพันธุ์พืช/สัตว์ จำนวน 253 คน (ร้อยละ 12.41) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ย จำนวน 231 คน (ร้อยละ 11.33) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำและการใช้น้ำ จำนวน 202 คน (ร้อยละ 9.91) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงทุน/ ราคาสินค้า/ การตลาด/ การส่งออก จำนวน 178 คน (ร้อยละ 8.73) ใช้

สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับดินและการใช้ดิน จำนวน 173 คน (ร้อยละ 8.49) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเงินกู้/สินเชื่อ จำนวน 101 คน (ร้อยละ 4.96) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับราคาที่ดิน/ค่าเช่าที่ดิน จำนวน 81 คน (ร้อยละ 3.97) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรการผลิต/การแปรรูปผลิตภัณฑ์/เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร และน้อยที่สุดจำนวน 25 คน (ร้อยละ 1.23) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังตารางที่ 11

ตาราง 11 เนื้อหาสารสนเทศที่เคยใช้

เนื้อหา	เคยใช้	
	จำนวน	ร้อยละ
วิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์	271	13.30
พันธุ์พืช/สัตว์	254	12.46
โรคและศัตรูพืช/สัตว์	269	13.20
การใช้ปุ๋ย	253	12.41
แหล่งน้ำและการใช้น้ำ	231	11.33
ดินและการใช้ดิน	178	8.73
การผลิต/การแปรรูปผลิตภัณฑ์/เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร	81	3.97
การลงทุน/ ราคาสินค้า/ การตลาด/ การส่งออก	202	9.91
เงินกู้/สินเชื่อ	173	8.49
ราคาที่ดิน/ค่าเช่าที่ดิน	101	4.96
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร	25	1.23
รวม	2,038	100.00

หมายเหตุ : ผู้ตอบสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.2 เนื้อหาสารสนเทศที่ขอใช้มากที่สุด

เกษตรกรมากที่สุดจำนวน 105 คน (ร้อยละ 27.85) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ รองลงมาจำนวน 70 คน (ร้อยละ 18.57) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคและศัตรูพืช/สัตว์ จำนวน 53 คน (ร้อยละ 14.06) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเงินกู้/สินเชื่อบริษัท จำนวน 45 คน (ร้อยละ 11.94) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ย จำนวน 40 คน (ร้อยละ 10.61) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงทุน/ราคาสินค้า/การตลาด/การส่งออก จำนวน 26 คน (ร้อยละ 6.90) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.77) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำและการใช้น้ำ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 2.92) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิต/การแปรรูปผลิตภัณฑ์/เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร จำนวน 5 คน (ร้อยละ 1.33) ขอใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับดินและการใช้ดิน และน้อยที่สุดจำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.53) ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับราคาที่ดิน/ค่าเช่าที่ดิน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ดังตารางที่ 12

ตาราง 12 เนื้อหาสารสนเทศที่ขอใช้มากที่สุด

เนื้อหาสารสนเทศที่ขอใช้มากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
วิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์	105	27.85
พันธุ์พืช/สัตว์	26	6.90
โรคและศัตรูพืช/สัตว์	70	18.57
การใช้ปุ๋ย	45	11.94
แหล่งน้ำและการใช้น้ำ	18	4.77
ดินและการใช้ดิน	5	1.33
การผลิต/การแปรรูปผลิตภัณฑ์/เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร	11	2.92
การลงทุน/ ราคาสินค้า/ การตลาด/ การส่งออก	40	10.61
เงินกู้/สินเชื่อบริษัท	53	14.06
ราคาที่ดิน/ค่าเช่าที่ดิน	2	0.53
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร	2	0.53
รวม	377	100.00

2.3 แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล

เกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$) โดยมีความพึงพอใจในแต่ละแหล่ง 2 ระดับ คือระดับมากและระดับปานกลาง ระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ สอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพ ($\bar{x} = 4.13$) สมาชิกในครอบครัว/ญาติ ($\bar{x} = 4.12$) นายจ้าง/ลูกจ้าง ($\bar{x} = 3.81$) เพื่อนบ้าน ($\bar{x} = 3.79$) ผู้จำหน่ายสินค้า เครื่องมือ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.78$) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ ($\bar{x} = 3.70$)

ระดับปานกลางได้แก่ การสอบถามจากผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ($\bar{x} = 3.31$) และครู/อาจารย์ ($\bar{x} = 3.02$) ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล

บุคคล	เคยใช้		ระดับความพึงพอใจ		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	SD	แปลความ
สมาชิกในครอบครัว/ญาติ	239	18.23	4.12	0.87	มาก
เพื่อนบ้าน	211	16.09	3.79	0.69	มาก
เพื่อนร่วมอาชีพ	305	23.26	4.13	0.84	มาก
ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น	108	8.24	3.31	1.11	ปานกลาง
ครู/อาจารย์	55	4.20	3.02	0.99	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ	210	16.02	3.70	0.96	มาก
ผู้จำหน่ายสินค้า เครื่องมือ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	141	10.76	3.78	0.89	มาก
นายจ้าง/ลูกจ้าง	42	3.20	3.81	1.15	มาก
รวม	1,311	100.00	3.56	0.78	มาก

หมายเหตุ : ผู้ตอบสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.4 แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลที่ชอบใช้มากที่สุด

เกษตรกรมากที่สุดจำนวน 136 คน (ร้อยละ 36.07) ชอบใช้สารสนเทศจากสมาชิกในครอบครัว/ญาติมากที่สุด รองลงมาจำนวน 107 คน (ร้อยละ 28.38) ชอบสอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพ จำนวน 67 คน (ร้อยละ 17.77) ชอบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ จำนวน 26 คน (ร้อยละ 6.90) ชอบสอบถามจากผู้นำสินค้า เครื่องมือ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร จำนวน 15 คน (ร้อยละ 3.98) ชอบสอบถามจากนายจ้าง/ลูกจ้าง จำนวน 14 คน (ร้อยละ 3.71) ชอบสอบถามจากเพื่อนบ้าน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 2.12) ชอบสอบถามจากผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น และน้อยที่สุดจำนวน 4 คน (ร้อยละ 1.06) ชอบสอบถามจากครู/อาจารย์ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลที่ชอบใช้มากที่สุด

แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลที่ชอบใช้มากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกในครอบครัว/ญาติ	136	36.07
เพื่อนบ้าน	14	3.71
เพื่อนร่วมอาชีพ	107	28.38
ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น	8	2.12
ครู/อาจารย์	4	1.06
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ	67	17.77
ผู้นำสินค้า เครื่องมือ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	26	6.90
นายจ้าง/ลูกจ้าง	15	3.98
รวม	377	100.00

2.5 แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ที่เกษตรกรใช้

เกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.24$) โดยพึงพอใจในระดับมากและระดับปานกลาง โดยในระดับปานกลางมี 4 แหล่ง เรียงตามลำดับได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร ($\bar{x} = 3.21$) ห้องสมุด ($\bar{x} = 3.05$) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ($\bar{x} = 3.04$) และป้ายประกาศข่าว ($\bar{x} = 2.94$) และพึงพอใจในระดับมากได้แก่อินเทอร์เน็ต ($\bar{x} = 4.17$) โดยมีเกษตรกรเคยใช้อินเทอร์เน็ตเพียง 29 คน (ร้อยละ 6.30) ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ที่เกษตรกรใช้

สถานที่	เคยใช้		ระดับความพึงพอใจ		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	SD	แปลความ
ห้องสมุด	42	9.13	3.05	1.10	ปานกลาง
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	109	23.70	3.04	0.93	ปานกลาง
ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร	186	40.43	3.21	1.16	ปานกลาง
ป้ายประกาศข่าว	94	20.43	2.94	0.95	ปานกลาง
อินเทอร์เน็ต	29	6.30	4.17	1.00	มาก
รวม	460	100.00	3.24	1.08	ปานกลาง

หมายเหตุ : ผู้ตอบสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.6 แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ที่เกษตรกรชอบใช้

เกษตรกรเกือบครึ่งจำนวน 180 คน (ร้อยละ 47.75) ชอบใช้สารสนเทศที่ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร รองลงมาจำนวน 93 คน (ร้อยละ 24.67) ชอบใช้ที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวน 57 คน (ร้อยละ 15.12) ชอบอ่านที่ป้ายประกาศข่าว จำนวน 28 คน (ร้อยละ 7.43) ชอบใช้ที่ห้องสมุด และน้อยที่สุดจำนวน 19 คน (ร้อยละ 5.04) ชอบใช้อินเทอร์เน็ต ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ที่เกษตรกรชอบใช้

แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ที่เกษตรกรชอบใช้	จำนวน	ร้อยละ
ห้องสมุด	28	7.43
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	93	24.67
ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร	180	47.75
ป้ายประกาศข่าว	57	15.12
อินเทอร์เน็ต	19	5.04
รวม	377	100.00

2.7 รูปแบบของสารสนเทศทางการเกษตร

เกษตรกรมีความพึงพอใจในรูปแบบของสารสนเทศทางการเกษตรโดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$) โดยพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก โดยระดับมากมี 2 รูปแบบเรียงตามลำดับ ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ ($\bar{x} = 3.67$) และหนังสือ ($\bar{x} = 3.52$) นอกจากนี้มีความพึงพอใจในระดับปานกลางเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ สื่อโสตทัศน์ เช่น เทป ซีดี ดีวีดี สไลด์ และการอบรม/ประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ($\bar{x} = 3.48$) รายการโทรทัศน์ ($\bar{x} = 3.42$) วารสาร ($\bar{x} = 3.39$) รายการวิทยุ ($\bar{x} = 3.37$) หนังสือพิมพ์ ($\bar{x} = 3.36$) การชมนิทรรศการ ($\bar{x} = 3.16$) ป้ายประกาศ/โฆษณา ($\bar{x} = 3.12$) การทัศนศึกษา ($\bar{x} = 3.10$) ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 รูปแบบของสารสนเทศ

รูปแบบสารสนเทศ	เคยใช้		ระดับความพึงพอใจ		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	SD	แปล
หนังสือ	166	13.98	3.52	0.80	มาก
หนังสือพิมพ์	155	13.06	3.36	0.70	ปานกลาง
วารสาร	96	8.09	3.39	0.98	ปานกลาง
เอกสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ	153	12.89	3.67	0.92	มาก
สื่อโสตทัศน์ เช่น เทป ซีดี ดีวีดี สไลด์	55	4.63	3.48	1.26	ปานกลาง
รายการวิทยุ	114	9.60	3.37	0.78	ปานกลาง
รายการโทรทัศน์	162	13.65	3.42	0.79	ปานกลาง
ป้ายประกาศ/โฆษณา	103	8.68	3.12	0.84	ปานกลาง
การอบรม/ประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	107	9.01	3.48	1.08	ปานกลาง
การชมนิทรรศการ	55	4.63	3.16	1.12	ปานกลาง
การทัศนศึกษา	21	1.77	3.10	1.04	ปานกลาง
รวม	1,187	100.00	3.33	0.73	ปานกลาง

หมายเหตุ : ผู้ตอบสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.8 รูปแบบสารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรชอบใช้มากที่สุด

เกษตรกรมากที่สุดจำนวน 102 คน (ร้อยละ 27.06) ชอบใช้สารสนเทศจากรายการโทรทัศน์ รองลงมาจำนวน 59 คน (ร้อยละ 15.65) ชอบใช้อีกรสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ จำนวน 44 คน (ร้อยละ 11.67) ชอบใช้การอบรม/ประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 42 คน (ร้อยละ 11.14) ชอบใช้หนังสือพิมพ์ จำนวน 40 คน (ร้อยละ 10.61) ชอบใช้หนังสือ จำนวน 37 คน (ร้อยละ 9.81) ชอบฟังรายการวิทยุ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.77) ชอบใช้สื่อโทรทัศน์ เช่น เทป ซีดี ดีวีดี สไลด์ จำนวน 16 คน (ร้อยละ 4.24) ชอบอ่านวารสาร จำนวน 9 คน (ร้อยละ 2.39) ชอบชมนิทรรศการ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 1.86) ชอบอ่านจากป้ายประกาศ/โฆษณา และน้อยที่สุดจำนวน 3 คน (ร้อยละ 0.80) ชอบชมนิทรรศการ ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 สื่อ/กิจกรรมทางการเกษตรที่เกษตรกรชอบใช้มากที่สุด

สื่อ/กิจกรรมทางการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือ	40	10.61
หนังสือพิมพ์	42	11.14
วารสาร	16	4.24
เอกสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ	59	15.65
สื่อโทรทัศน์ เช่น เทป ซีดี ดีวีดี สไลด์	18	4.77
รายการวิทยุ	37	9.81
รายการโทรทัศน์	102	27.06
ป้ายประกาศ/โฆษณา	7	1.86
การอบรม/ประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	44	11.67
การชมนิทรรศการ	9	2.39
การทัศนศึกษา	3	0.80
รวม	377	100.00

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

3.1 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศทางการเกษตร

เกษตรกรมากที่สุดจำนวน 208 คน (ร้อยละ 29.63) ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนรายได้ รองลงมาจำนวน 160 คน (ร้อยละ 22.79) ใช้เพื่อแก้ปัญหาในการทำการเกษตร จำนวน 148 คน (ร้อยละ 21.08) ใช้ปรับปรุงผลผลิต จำนวน 97 คน (ร้อยละ 13.82) ใช้วางแผนในการทำการเกษตร และน้อยที่สุดจำนวน 89 คน (ร้อยละ 12.68) ใช้ตัดสินใจในการทำการเกษตร ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศทางการเกษตร

การใช้ประโยชน์	ผู้ที่เคยใช้	
	จำนวน	ร้อยละ
ใช้วางแผนการทำการเกษตร	97	13.82
ใช้ตัดสินใจในการทำการเกษตร	89	12.68
ใช้แก้ปัญหาในการทำการเกษตร	160	22.79
ใช้ปรับปรุงผลผลิต	148	21.08
ใช้เพิ่มพูนรายได้	208	29.63
รวม	702	100.00

หมายเหตุ : ผู้ตอบสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3.2 ปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

เกษตรกรมากที่สุดจำนวน 221 คน (ร้อยละ 32.50) ประสบปัญหาในการใช้สารสนเทศคือ ไม่มีเวลาในการใช้สารสนเทศ รองลงมาจำนวน 131 คน (ร้อยละ 19.26) ไม่สะดวกในการเดินทาง จำนวน 82 คน (ร้อยละ 12.06) สารสนเทศเข้าใจยาก จำนวน 80 คน (ร้อยละ 11.76) ไม่ทราบแหล่งข้อมูล จำนวน 67 คน (ร้อยละ 9.85) สารสนเทศที่มีไม่ตรงกับความต้องการ จำนวน 50 คน (ร้อยละ 7.35) ได้คำตอบล่าช้า นำไปใช้ไม่ทัน จำนวน 25 คน (ร้อยละ 3.68) เสียค่าใช้จ่ายมาก และน้อยที่สุดจำนวน 24 คน (ร้อยละ 3.53) ไม่รู้หนังสือ ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

ปัญหาในการใช้	ผู้ที่เคยใช้	
	จำนวน	ร้อยละ
ไม่สะดวกในการเดินทาง	131	19.26
ไม่รู้หนังสือ	24	3.53
ไม่มีเวลา	221	32.50
ไม่ทราบแหล่งข้อมูล	80	11.76
ได้คำตอบล้าช้า นำไปใช้ไม่ทัน	50	7.35
เสียค่าใช้จ่ายมาก	25	3.68
สารสนเทศเข้าใจยาก	82	12.06
สารสนเทศที่มีให้บริการไม่ตรงกับความต้องการ	67	9.85
รวม	680	100.00

หมายเหตุ : ผู้ตอบสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3.3 ข้อเสนอแนะในการจัดบริการสารสนเทศ

เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาสารสนเทศ ด้านแหล่งสารสนเทศ และด้านรูปแบบของสารสนเทศ สรุปได้ดังนี้

3.3.1 เนื้อหาสารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานของรัฐจัดหาเพิ่มเติมมี 21 เรื่อง เรียงตามลำดับดังนี้ การใช้ปุ๋ยและราคาปุ๋ย 29 คน โรคระบาดและการรักษา 23 คน แหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตร 19 คน สายพันธุ์พืชและสัตว์ 15 คน การประกันราคา 14 คน การผลิตและการปรับปรุงผลผลิต 10 คน อาหารสัตว์ 8 คน การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร 8 คน ราคาผลผลิตและการปลูกพืช เรื่องละ 7 คน เงินกู้/การเงิน 6 คน การตลาด และการส่งออก เรื่องละ 5 คน ยาฆ่าแมลง 4 คน การเพิ่มพูนรายได้ ผักปลอดสารพิษการรวมกลุ่มทางการเกษตร เรื่องละ 2 คน การเก็บเกี่ยวผลผลิต การเจริญเติบโตของพืช สารอาหารในดิน การเลี้ยงไก่ การลดต้นทุน การจัดการโรงเรือน และภูมิอากาศ เรื่องละ 1 คน

3.3.2 สถานที่ที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีบริการสารสนเทศทางการเกษตร เรียงตามลำดับดังนี้ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 59 คน ร้านค้า 36 คน บ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน 20 คน ที่วัด 16 คน แหล่งที่รับซื้อผลผลิต 8 คน ศาลากลาง/ประชมคมหมู่บ้าน 7 คน บ้าน
เจ้าของไร่ขนาดใหญ่/นายจ้าง และศูนย์ส่งเสริมการเกษตร สถานที่ละ 4 คน ที่ไร่/ฟาร์ม ที่บ้าน
ห้องสมุด มูลนิธิการกุศล และโรงเรียน สถานที่ละ 3 คน ที่องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ที่แหล่ง
ท่องเที่ยวและสมาคมชาวสวน สถานที่ละ 1 คน

3.3.3 รูปแบบของสารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงาน
ของรัฐจัดหาให้เพิ่มเติม เรียงตามลำดับจำนวนผู้ตอบดังนี้ แผ่นพับ/เอกสาร/ใบปลิว 67 คน
วีดิทัศน์ (VCD/CD) 61 คน หนังสือคู่มือ 36 คน หนังสือ 26 คน การจัดอบรม 5 คน จดหมาย
อิเล็กทรอนิกส์ 4 คน วารสาร 3 คน เสียงตามสาย และป้ายประกาศ รูปแบบละ 2 คน การสาธิต
การประชุม รายการโทรทัศน์ และแจ้งโดยตรงที่ผู้นำชุมชน รูปแบบละ 1 คน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีข้อสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านเนื้อหา แหล่งสารสนเทศ และรูปแบบของสารสนเทศที่ใช้
- 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 3 เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และข้อเสนอแนะในการจัดบริการสารสนเทศ

สมมุติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปลูกพืชมากที่สุด และใช้จากแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลมากที่สุด
2. เกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรในแหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้แทนครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 6 ตำบล และ 2 เทศบาล รวมทั้งสิ้น 7,206 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2552 : 26) การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจะใช้ตารางสุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของยามานะ (Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ $+_5$ ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้จึงเป็น 378 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสามารถรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์และสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ 377 คน คิดเป็นร้อยละ 99.74

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิดจะนำมาจัดกลุ่มและบรรยายสรุปตามความเหมาะสม

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ได้ดังนี้

1 ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรที่ตอบแบบสอบถาม

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุดมีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลหนองตาแต้ม (ร้อยละ 37.67) รองลงมามีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลวังก้ง (ร้อยละ 17.24) และตำบลเขาน้อย (ร้อยละ 11.14) ตามลำดับ เกษตรกรจำนวนน้อยที่สุดมีภูมิลำเนาอยู่ที่เทศบาลตำบลปากน้ำปราณม (ร้อยละ 2.12)

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย (ร้อยละ 59.42) และเพศหญิงจำนวน 153 คน (ร้อยละ 40.58) เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี (ร้อยละ 33.95) รองลงมามีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี (ร้อยละ 25.99) และอายุระหว่าง 31 – 40 ปี (ร้อยละ 20.95) ตามลำดับ เกษตรกรจำนวนน้อยที่สุดมีอายุต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 1.33)

เกษตรกรเกือบครึ่งสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 46.68) รองลงมาสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา 142 คน (ร้อยละ 37.67) และต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษา (ร้อยละ 8.75) ตามลำดับ และไม่มีเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามท่านใดสำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการที่ตนทำการเกษตร จำนวน 329 (ร้อยละ 87.27) รองลงมา เป็นลูกจ้าง (ร้อยละ 6.63) และน้อยที่สุดเป็นผู้ดูแล/หัวหน้าคนงาน (ร้อยละ 6.10)

เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกพืช (ร้อยละ 83.02) และประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 16.98) เกษตรกรจำนวนมากที่สุดประกอบอาชีพเกษตรกรมาแล้ว 5 – 10 ปี (ร้อยละ 35.28) รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกรมาแล้วต่ำกว่า 5 ปี (ร้อยละ 23.87) และ 11 – 15 ปี (ร้อยละ 17.24) ตามลำดับ

เกษตรกรจำนวนมากที่สุดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 31.03) รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท (ร้อยละ 21.75) และ 15,001 - 25,000 บาท (ร้อยละ 21.22) ตามลำดับ และจำนวนน้อยที่สุดมีรายได้มากกว่า 35,000 บาท (ร้อยละ 11.41)

2. การใช้และความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

2.1 เนื้อหาสารสนเทศ

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ

13.30) รองลงมาใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคและศัตรูพืช/สัตว์ (ร้อยละ 13.20) และพันธุ์พืช/สัตว์ (ร้อยละ 12.46) และเกษตรกรจำนวนน้อยที่สุดใช้สารสนเทศเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร (ร้อยละ 1.23)

เกษตรกรจำนวนมากที่สุดชอบใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 27.85) รองลงมาชอบใช้เนื้อหาเกี่ยวกับโรคและศัตรูพืช/สัตว์ (ร้อยละ 18.57) เงินกู้/สินเชื่อ (ร้อยละ 14.06) และน้อยที่สุดมี 2 เรื่องคือราคาที่ดิน/ค่าเช่าที่ดินและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร (ร้อยละ 0.53) เท่ากัน

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า “เกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปลูกพืชมากที่สุด” การที่เกษตรกรใช้สารสนเทศเกี่ยวกับการปลูกพืชมากที่สุดอาจเป็นเพราะว่าการปลูกพืชเป็นสารสนเทศพื้นฐานที่ใช้ในการเริ่มต้นทำการเกษตร

แต่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาวดี สืบสนธิ์ (2530) ที่ว่าสารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการใช้ได้แก่ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโรค ความสมบูรณ์ของดินไม่ การป้องกัน การบำรุงรักษา ปัจจัยการเกษตร การเลือกพันธุ์ ยางมาแมลงและปราบวัชพืช ปุ๋ย ที่ดิน น้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก เทคนิคการเกษตร การเร่งผลผลิต การเตรียมดิน การปราบวัชพืช ผลผลิต รายได้ และการตลาด

2.2 แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล

เกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$) โดยเมื่อพิจารณาในแต่ละแหล่งพบว่าพึงพอใจระดับมาก 6 แหล่ง เรียงตามลำดับดังนี้ เพื่อนร่วมอาชีพ ($\bar{x} = 4.13$) สมาชิกในครอบครัว/ญาติ ($\bar{x} = 4.12$) นายจ้าง/ลูกจ้าง ($\bar{x} = 3.81$) เพื่อนบ้าน ($\bar{x} = 3.79$) ผู้จำหน่ายสินค้า เครื่องมือ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.78$) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ ($\bar{x} = 3.70$)

เกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลระดับปานกลาง 2 แหล่ง ได้แก่ ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ($\bar{x} = 3.31$) และการสอบถามจากครู/อาจารย์ ($\bar{x} = 3.02$)

ผลการวิจัยสอดคล้องผลการวิจัยของ Okai (1986) ว่าเกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศได้แก่ เพื่อนและญาติ ผู้แทนจำหน่าย ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ อาจารย์ผู้สอนทางการเกษตรและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sykanda (2007) ที่ว่าแหล่งสารสนเทศที่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ใช้ได้แก่ การสื่อสารระหว่างบุคคล

เกษตรกรจำนวนมากที่สุดชอบใช้สารสนเทศจากสมาชิกในครอบครัว/ญาติ (ร้อยละ 36.07) รองลงมาชอบสอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพ (ร้อยละ 28.38) และชอบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ (ร้อยละ 17.77) และน้อยที่สุดชอบสอบถามจากครู/อาจารย์ (ร้อยละ 1.06)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ojiambo (1989) ที่ว่าเกษตรกรนิยมใช้สารสนเทศทางการเกษตรจากแหล่งสารสนเทศและช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการหรือจากคำบอกเล่า โดยเป็นการสื่อสารจากญาติหรือเพื่อนร่วมอาชีพเกษตรกร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพโรจน์ เอี่ยมชัยมงคล และนันทิยา อภัยกิติศักดิ์ (2551) ว่าเกษตรกรได้รับความรู้ด้านการเพาะปลูกและราคาขายจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยได้รับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ น้อยมาก

แต่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของสรिता ชาตกุล (2543) ที่ว่าแหล่งสารสนเทศที่เกษตรกรใช้มากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ผลการวิจัยด้านแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรมากที่สุดจากการสอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า “แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลที่เกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ชอบใช้มากที่สุดคือการสอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพ” อาจเป็นเพราะว่าเป็นแหล่งสารสนเทศที่อยู่ใกล้ตัว เข้าถึงได้ง่าย ไม่เสียค่าใช้จ่าย และประหยัดเวลา ซึ่งส่วนใหญ่สารสนเทศที่ได้จะมาจากประสบการณ์ของเพื่อนร่วมอาชีพ

2.3 แหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่

เกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ในภาพรวมระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.24$) ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 3 ที่ว่า “เกษตรกรในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศทางการเกษตรในด้านแหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยที่เคยใช้บริการสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศประเภทสถานที่ เช่น ห้องสมุดมีผู้ใช้บริการเพียง 42 คน (ร้อยละ 9.13) ซึ่งส่งผลให้การประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ห้องสมุดจึงควรปรับปรุงการให้บริการโดยเน้นบริการเชิงรุกที่เข้าถึงตัวเกษตรกร และควรประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้ทราบถึงบริการต่าง ๆ ที่ห้องสมุดมี

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในแต่ละแหล่งพบว่า เกษตรกรพึงพอใจระดับมาก 1 แหล่งคือ อินเทอร์เน็ต ($\bar{x}=4.17$) ทั้งนี้มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพียง 29 คน (ร้อยละ 6.30)

เกษตรกรจำนวนมากที่สุดชอบใช้สารสนเทศที่ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 47.75) รองลงมาชอบใช้ที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (ร้อยละ 24.67) และชอบอ่านที่ป้ายประกาศข่าวมี (ร้อยละ 15.12) และน้อยที่สุดชอบใช้อินเทอร์เน็ต 19 คน (ร้อยละ 5.04)

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรพึงพอใจการใช้สารสนเทศประเภทสถานที่ในระดับมากเพียงร แหล่งเดียวคืออินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นแหล่งที่มีจำนวนเกษตรกรเคยใช้น้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งอาจขาดทักษะและอุปกรณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต

และผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้และชอบใช้สารสนเทศที่ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรเนื่องจาก อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้จัดให้มีบริการสารสนเทศทางการเกษตรไว้ที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลซึ่งช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงสารสนเทศได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว รวมมีผู้แทนเกษตรกรทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์ฯ ด้วย ช่วยให้การจัดบริการตรงตามความต้องการของเกษตรกร

2.4 รูปแบบของสารสนเทศ

เกษตรกรจำนวนมากที่สุดใช้สารสนเทศฯ ทางการเกษตรจากการอ่านหนังสือ (ร้อยละ 13.98) รองลงมาชมรายการโทรทัศน์ (ร้อยละ 13.65) และอ่านจากหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 13.06) และน้อยที่สุดคือการทัศนศึกษา (ร้อยละ 1.77)

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรจำนวนมากที่สุดใช้สารสนเทศทางการเกษตรจากการอ่านหนังสือเนื่องจากเป็นสื่อที่ใช้ง่ายเพราะไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์ช่วยอ่าน อีกทั้งมีเผยแพร่จำนวนมากและหาได้ง่าย

ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาวดี สืบสนธิ์ (2530) ที่ว่าเกษตรกรรับสารสนเทศจากคู่มือโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ และการฟังรายการวิทยุ ผลการวิจัยของ สรिता ชาติกุล (2543) ที่ว่าเกษตรกรเปิดรับสารสนเทศจากโทรทัศน์มากที่สุด และเปิดรับจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ น้อยที่สุด และผลการวิจัยของ Ojiambo (1989) ที่ว่าเกษตรกรฟังรายการวิทยุบ่อย

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจพบว่า เกษตรกรพึงพอใจในรูปแบบสารสนเทศในภาพรวมระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในแต่ละรูปแบบพบว่าพึงพอใจระดับมาก 2 รูปแบบ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ ($\bar{x} = 3.67$) และหนังสือ ($\bar{x} = 3.52$)

ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ojiambo (1989) ที่ว่าบริการสารสนเทศที่เป็นเอกสารไม่มีบทบาทสำคัญต่อเกษตรกร และผลการวิจัยของ Vergot (1991) ที่ว่าช่องทางการ

สื่อสารที่เกษตรกรใช้มากที่สุดคือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร จดหมายข่าวรายสัปดาห์หรือรายเดือน

เกษตรกรพึงพอใจรูปแบบสารสนเทศในระดับปานกลาง 8 รูปแบบ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ สื่อโสตทัศน์ เช่น เทป ซีดี ดีวีดี สไลด์ และการอบรม/ประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ($\bar{x} = 3.48$) เท่ากัน รายการโทรทัศน์ ($\bar{x} = 3.42$) วารสาร ($\bar{x} = 3.39$) รายการวิทยุ ($\bar{x} = 3.37$) หนังสือพิมพ์ ($\bar{x} = 3.36$) การชมนิทรรศการ ($\bar{x} = 3.16$) ป้ายประกาศ/โฆษณา ($\bar{x} = 3.12$) การทัศนศึกษา ($\bar{x} = 3.10$)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Okai (1986) ที่ว่าเกษตรกรพึงพอใจแหล่งสารสนเทศ เรียงตามลำดับดังนี้ สิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vergot (1991) ที่ว่าช่องทางการสื่อสารที่ไม่ค่อยได้ใช้หรือไม่เคยใช้เลย ได้แก่ วิทยุเทปและคอมพิวเตอร์

เกษตรกรจำนวนมากที่สุดชอบใช้สารสนเทศจากรายการโทรทัศน์ (ร้อยละ 27.06) รองลงมาชอบใช้อีกสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ (ร้อยละ 15.65) และชอบการอบรม/ประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 11.67) และจำนวนน้อยที่สุดชอบการทัศนศึกษา (ร้อยละ 0.80)

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรจำนวนมากที่สุดชอบใช้สารสนเทศจากรายการโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นสื่อที่นำเสนอสารสนเทศได้ดี เพราะนำเสนอทั้งภาพและเสียง ทำความเข้าใจได้ง่าย แต่ปัจจุบันรายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านการเกษตรยังมีจำนวนน้อยและบางรายการอาจถูกจำกัดในการรับชม เช่น ต้องรับชมผ่านทางระบบดาวเทียมซึ่งต้องอาศัยอุปกรณ์และมีค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง

2.5 การใช้ประโยชน์

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนรายได้ (ร้อยละ 29.63) รองลงมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในการทำการเกษตร (ร้อยละ 22.79) และใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต (ร้อยละ 21.08) และน้อยที่สุดใช้ตัดสินใจในการทำการเกษตร (ร้อยละ 12.68)

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนรายได้ เนื่องจากการเพิ่มพูนรายได้เป็นเป้าหมายหลักของการประกอบอาชีพทุก ๆ อาชีพ รวมถึงอาชีพเกษตรกรด้วย โดยเกษตรกรหวังว่าสารสนเทศที่ได้รับจะช่วยให้การทำการเกษตรประสบความสำเร็จ ได้ผลผลิตที่ทำกำไรสูง อันจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว

2.6 ปัญหาในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการใช้สารสนเทศคือไม่มีเวลาในการใช้ (ร้อยละ 32.50) รองลงมาไม่สะดวกในการเดินทาง (ร้อยละ 19.26) และไม่ทราบแหล่งข้อมูล (ร้อยละ 21.22) และจำนวนน้อยที่สุดคือไม่รู้หนังสือ (ร้อยละ 3.53)

จากผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของสริตา ชาตกุล (2543) ที่ว่าเกษตรกรประสบปัญหาในการรับสารนิเทศคือการไม่รู้หนังสือ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ugboma (2010) ที่ว่าปัญหาที่พบในการใช้สารสนเทศคือ ไม่สามารถเข้าถึงได้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีไม่เพียงพอ ขาดการใช้สื่อ ข้อจำกัดทางภาษา

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการใช้สารสนเทศคือไม่มีเวลาใช้ เนื่องจากช่วงเวลาที่หน่วยงานต่าง ๆ เปิดให้บริการสารสนเทศมักตรงกับช่วงเวลาในการทำงานของเกษตรกร และเมื่อเกษตรกรเสร็จสิ้นจากการทำงานแล้วก็มักตรงกับช่วงเวลาที่หน่วยงานต่าง ๆ ปิดให้บริการ อีกทั้งเกษตรกรอาจเกิดความเหนื่อยล้าจากการทำการเกษตรจึงต้องการพักผ่อน และไม่มีเวลาที่จะใช้สารสนเทศ

2.7 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาสารสนเทศ ด้านแหล่งสารสนเทศ และด้านรูปแบบของสารสนเทศ สรุปได้ดังนี้

2.7.1 เนื้อหาสารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานของรัฐจัดหาเพิ่มเติมมากที่สุดคือเรื่องการใช้/ราคาปุ๋ย รองลงมาคือเรื่องโรคระบาดและการรักษา และแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตร

2.7.2 สถานที่ที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีบริการสารสนเทศทางการเกษตรมากที่สุดคือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน รองลงมาคือที่ร้านค้า และบ้านผู้ใหญ่บ้าน

2.7.3 รูปแบบของสารสนเทศทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานของรัฐจัดหาให้เพิ่มเติมมากที่สุดคือ จัดทำเป็นแผ่นพับ/เอกสาร/ใบปลิว รองลงมาอยากให้จัดทำเป็นวิดีโอ และหนังสือคู่มือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยที่พบและการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ห้องสมุด ศูนย์การศึกษา

นอกโรงเรียนสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดการและให้บริการสารสนเทศทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร ในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหา จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ จึงควรเน้นให้บริการสารสนเทศที่มีเนื้อหาดังกล่าว เพราะเป็นสารสนเทศที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้และชอบใช้อีกทั้งยังเป็นสารสนเทศพื้นฐานที่ต้องใช้ประกอบการวางแผนทำการเกษตร

1.2 ด้านแหล่งสารสนเทศ เมื่อมีความต้องการสารสนเทศ เกษตรกรจะสอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพและคนในครอบครัว เพราะเป็นแหล่งสารสนเทศที่อยู่ใกล้ เข้าถึงได้ง่าย และไม่เสียค่าใช้จ่าย จึงควรจัดบริการสารสนเทศที่เน้นให้ความรู้แก่หัวหน้าครัวเรือนหรือหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร เช่น การอบรม การสาธิต และการศึกษาดูงาน เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรท่านอื่น ๆ ได้มาสอบถามสารสนเทศกับบุคคลกลุ่มนี้ต่อไป

1.3 ด้านรูปแบบสารสนเทศ รูปแบบสารสนเทศที่เหมาะสมกับเกษตรกร ควรเป็นสารสนเทศที่ประมวลขึ้นใหม่หรือสารสนเทศที่ปรับแต่งแล้ว (repackage) โดยเน้นเนื้อหาเฉพาะเจาะจงและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย อาจจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ เช่น แผ่นพับ เอกสารใบปลิว หรือวีดิทัศน์ และหนังสือคู่มือ

1.4 ด้านการใช้ประโยชน์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนรายได้ จึงควรจัดบริการสารสนเทศที่ก่อให้เกิดประโยชน์ดังกล่าว เช่น สารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ราคาผลผลิต การตลาด และการแปรรูปผลผลิต เป็นต้น

1.5 ด้านปัญหาในการใช้สารสนเทศ เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาไม่มีเวลาในการใช้สารสนเทศ จึงควรจัดบริการสารสนเทศในสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเกษตรกร เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ที่ร้านค้าในหมู่บ้าน ที่สถานที่รับซื้อผลผลิต เพราะเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเกษตรกร และเป็นสถานที่ที่เข้าถึงได้ง่าย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการโฟกัสกรุ๊ป เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. [ม.ป.ป.]. แนวคิดพื้นฐาน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://cddweb.cdd.go.th/chumchon/about/index.html>. (20 มกราคม 2553).
- _____. [ม.ป.ป.]. ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://cddweb.cdd.go.th/chumchon/about/index.html>. (20 มกราคม 2553).
- _____. [ม.ป.ป.]. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเข้มแข็ง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://cddweb.cdd.go.th/chumchon/about/index.html>. (20 มกราคม 2553).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. สำนักงานเกษตรอำเภอปราณบุรี. (2552). แนะนำสำนักงาน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://pranburi.prachuap.doe.go.th/introduce.html>. (28 ตุลาคม 2554)
- การบัญชีสำหรับเกษตรกร. [ม.ป.ป.]. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tice.ac.th/Online/Online1-2549/bussiness/krissana_homnan/page4-4.htm. (20 มกราคม 2553).
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ และคนอื่น ๆ. (2554). เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศและสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชุตินา สัจจนันท์. (2554). “แหล่งสารสนเทศทางการเกษตรและส่งเสริมการเกษตร.” ใน เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศและสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร, 3-1 - 3-43. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2540). การส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญยืน จันทร์สว่าง. (2548). “สารสนเทศและการรู้สารสนเทศ.” ใน ทักษะการรู้สารสนเทศ. 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประทุม ฤกษ์กลาง. (2527). การประสานสัมพันธ์การใช้รายการวิทยุเพื่อยูวเกษตรกร และการแพร่กระจายสารสนเทศระหว่างบุคคล เพื่อถ่ายทอดวิทยาการทางการเกษตร : ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มยูวเกษตรกรโครกตะไกล้อำเภอลอง และกลุ่มยูวเกษตรกรโลกเพชร

อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการ
ประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภาวดี สืบสนธิ์. (2530). การใช้และการแสวงหาสารสนเทศของเกษตรกร อำเภอมะขาม

จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2543). สารสนเทศในบริบทสังคม. กรุงเทพฯ : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
ไทย.

ไพโรจน์ เอี่ยมชัยมงคล และนันทิยา อักษรกิตติ์. (2551). “แหล่งข้อมูล ช่องทางการรับความรู้
และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการทำฟาร์มแบบมีข้อตกลงของเกษตรกรที่
ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในจังหวัดราชบุรี.” วารสารห้องสมุด. 52 (1) : 59 – 64.

มาลี ล้ำสกุล. (2547). สารสนเทศและสารสนเทศศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวิชา
สารสนเทศศาสตร์เบื้องต้น. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิเชียร จันจำรูญ. [ม.ป.ป.]. การงานอาชีพฯ (การเกษตร). ปทุมธานี : โรงเรียนปทุมวิไล.

ศุภรัตน์ จิตต์จำนง. (2539). “เกษตรกรไทย เกษตรกรรมไทย เกษตรแบบอุตสาหกรรม
อุตสาหกรรมเกษตร.” วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2): 94 – 100.

สมชาย วิทย์ดำรงค์. [ม.ป.ป.]. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้าง competitiveness ของชุมชน.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.chumchon.cdd.go.th/web/home>. (18 กรกฎาคม
2555).

สมพร พุทธาพิทักษ์ผล. (2546). “พฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศกับการศึกษาผู้ใช้และการใช้
สารสนเทศ.” ในการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ. 60 – 64. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปะ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สรีตา ชาติกุล. (2543). การรับสารสนเทศของชาวเขาตอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

สวางศรี พรสวรรค์. [ม.ป.ป.]. สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพฯ:

ภาควิชาสารนิเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. [ม.ป.ป.]. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.prachuap.doae.go.th/home/index.php/>. (23 มกราคม 2553).

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2552). รายงานประจำปี 2552. ประจวบคีรีขันธ์ : ฝ่าย

- ยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- อภิชาติ พงษ์ศรีหดุลชัย ชลิต อำนวย และดิเรก ทองอร่าม. (2539). “ระบบสารสนเทศทางการเกษตร.” ใน *สุนันท์ สีสังข์และคณะ. ระบบสารสนเทศทางการเกษตร*, 121 – 179. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Fadiji, T. O. and Atala, T. K. (2009). “Relationship between socio-economic characteristic of farmers and utilization of agricultural extension information in rural areas of Nigeria.” *Continental Journal Agricultural Science* (3): 65 – 74.
- Madden, A.D. (2000). “A definition of information.” *Aslib Proceedings*. 52,9 (October) : 344.
- Ojiambo, Joseph Bernard. (1989). **Communication of agricultural information between research scientists, extension personnel and farmers in Kenya Diss.** Doctoral thesis, University of Pittsburgh.
- Okai, Miltin Nassu. (1986). **Delivery of Agricultural Information to Small Farmers.** Doctoral thesis, University of Missouri, Columbia.
- Opara, Umunna Nnaemeka. (2010). “Personal and Socio-Economic Determinants of Agricultural Information Use by Farmers in the Agricultural Development Programme (ADP) Zones of Imo State, Nigeria.” *Library Philosophy and Practice*. (October): 1-8.
- Reitz, Joan M. [n.d.]. **Online Dictionary for Library and Information Science.** [Online]. Available: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_i.aspx. (January 20, 2011).
- Sykanda, , Peter. (2007). **Quality of information sources in agricultural extension for poultry farm in southern in Ontario.** Master thesis, University of Guelph.
- Ugboma, Margaret U. (2010). “Access to Agricultural Information by Fish Farmers in Niger Delta Region of Nigeria.” *Library Philosophy and Practice*. (September): 1-8.
- Vergot, Pete. (1991). **Southwest Michigan fruit and vegetable farmers' use of sources and channels to gain information in regard to new agricultural practices.** Doctoral thesis, Michigan State University.
- Wilson, T. D. (1981). “On user studies and information needs.” *Journal of Documentation*. 37 (1): 15.
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics: an introductory analysis.** Third edition. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก ก

ด

ด

ภาคผนวก ข

ด

แบบสัมภาษณ์

การใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ( ) หน้าคำตอบที่เกษตรกรตอบ และกรอกข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
 หมายเลขโทรศัพท์.....
 ตำบล/เทศบาลตำบล ( ) 1ตำบลปราจีนบุรี ( ) 2ตำบลปากน้ำปราณ ( ) 3ตำบลเขาน้อย
 ( ) 4ตำบลหนองตาแต้ม ( ) 5ตำบลวังก้ง ( ) 6ตำบลเขาจ้าว
 ( ) 7เทศบาลตำบลปราจีนบุรี ( ) 8เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ( ) 1หญิง ( ) 2ชาย
2. อายุ ( ) 1. ต่ำกว่า 20 ปี ( ) 2. 20 – 30 ปี ( ) 3. 31 – 40 ปี
 ( ) 4. 41 – 50 ปี ( ) 5. 51 - 60 ปี ( ) 6. มากกว่า 60 ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด ( ) 1ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษา ( ) 2ประถมศึกษา
 ( ) 3มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา ( ) 4ปริญญาตรี
 ( ) 5สูงกว่าปริญญาตรี ( ) 6อื่น ๆ (ระบุ) .....
4. สถานภาพการประกอบอาชีพ ( ) 1เจ้าของ ( ) 2ผู้ดูแล/หัวหน้าคนงาน
 ( ) 3ลูกจ้าง ( ) 4อื่น ๆ (ระบุ) .....
5. ประเภทของอาชีพ (ตอบเพียง 1 ประเภท)
 ( ) 1ปลูกพืช คือ ( ) 1.1สับปะรด ( ) 1.2มะพร้าว ( ) 1.3ยางพารา ( ) 1.4ปาล์มน้ำมัน ( ) 1.5ข้าว
 ( ) 1.6มะม่วง ( ) 1.7อ้อย ( ) 1.8อื่น ๆ (ระบุ) .....
- ( ) 2เลี้ยงสัตว์ ( ) 1.1วัว ( ) 1.2กึ่ง ( ) 1.3สุกร ( ) 1.4ไก่ ( ) 1.5ปลา ( ) 1.8อื่น ๆ (ระบุ).....

6. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ (ตามข้อ 5) มาแล้ว ( ) 1. ต่ำกว่า 5 ปี ( ) 2. 6 – 10 ปี
 ( ) 3. 11 – 15 ปี ( ) 4. 16 – 20 ปี
 ( ) 5. มากกว่า 20 ปี
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ( ) 1. น้อยกว่า 10,000 บาท ( ) 2. 10,001 - 15,000 บาท
 ( ) 3. 15,001 - 25,000 บาท ( ) 4. 25,001 - 35,000 บาท
 ( ) 5. มากกว่า 35,000 บาท

ตอนที่ 2 การใช้สารสนเทศทางการเกษตร

1. ท่านเคยค้นหาข้อมูลต่อไปนี้หรือไม่

เรื่อง	การใช้	
	เคย	ไม่เคย
1.1 วิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์		
1.2 พันธุ์พืช/สัตว์		
1.3 โรคและศัตรูพืช/สัตว์		
1.4 การให้ปุ๋ย		
1.5 แหล่งน้ำและการใช้น้ำ		
1.6 ดินและการใช้ดิน		
1.7 การผลิต/การแปรรูปผลิตภัณฑ์/เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร		
1.8 การลงทุน/ ราคาสินค้า/ การตลาด/ การส่งออก		
1.9 เงินกู้/สินเชื่อ		
1.10 ราคาที่ดิน/ค่าเช่าที่ดิน		
1.11 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร		
1.12 อื่น ๆ (ระบุ)		

2. ท่านขอใช้ข้อมูลเรื่องใดมากที่สุด (ตอบเพียง 1 ข้อ)

- ( ) 1 วิธีการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ ( ) 2 พันธุ์พืช/สัตว์ ( ) 3 โรคและศัตรูพืช/สัตว์ ( ) 4 การให้ปุ๋ย
 ( ) 5 แหล่งน้ำและการใช้น้ำ ( ) 6 ดินและการใช้ดิน
 ( ) 7 การผลิต/การแปรรูปผลิตภัณฑ์/เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร

- ( ) 8การลงทุน/ ราคาสินค้า/ การตลาด/ การส่งออกทางการเกษตร ( ) 9เงินกู้/สินเชื่อ
 ( ) 10ราคาที่ดิน/ค่าเช่าที่ดิน ( ) 11กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
 ( ) 12อื่น ๆ (ระบุ) .....

3. ท่านเคยสอบถามข้อมูลทางการเกษตรจากใครบ้าง

บุคคล	การสอบถาม		ระดับความพึงพอใจ				
	เคย	ไม่เคย	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.1 สมาชิกในครอบครัว/ญาติ							
1.2 เพื่อนบ้าน							
1.3 เพื่อนร่วมอาชีพ							
1.4 ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น							
1.5 ครู/อาจารย์							
1.6 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ							
1.7 ผู้จำหน่ายสินค้า เครื่องมือ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร							
1.8 นายจ้าง/ลูกจ้าง							
1.9 อื่น ๆ (ระบุ)							

หากไม่เคยสอบถามจากใครเลย ไม่ต้องตอบข้อ 4

4. ท่านสอบถามข้อมูลทางการเกษตรจากใครมากที่สุด (ตอบเพียง 1 ข้อ)
 ( ) 1.1สมาชิกในครอบครัว/ญาติ ( ) 1.2เพื่อนบ้าน ( ) 1.3เพื่อนร่วมอาชีพ
 ( ) 1.4ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ( ) 1.5ครู/อาจารย์
 ( ) 1.6เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ
 ( ) 1.7ผู้จำหน่ายสินค้า เครื่องมือ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ( ) 1.8 นายจ้าง/ลูกจ้าง
 ( ) 1.9อื่น ๆ (ระบุ) .....

5. ท่านเคยใช้ข้อมูลทางการเกษตรจากที่ใดบ้าง

สถานที่	การใช้		ระดับความพึงพอใจ				
	เคย	ไม่เคย	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.1 ห้องสมุด							
1.2 ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน							
1.3 ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร							
1.4 ป้ายประกาศข่าว							
1.5 อินเทอร์เน็ต							
1.6 อื่น ๆ (ระบุ)							

หากไม่เคยใช้จากที่ใดเลย ไม่ต้องตอบข้อ 6

6. ท่านขอใช้ข้อมูลทางการเกษตรจากที่ใดมากที่สุด (ตอบเพียง 1 ข้อ)

- ( ) 1ห้องสมุด ( ) 2ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ( ) 3ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร
 ( ) 4ป้ายประกาศข่าว ( ) 5อินเทอร์เน็ต
 ( ) 6อื่น ๆ (ระบุ).....

7. ท่านเคยใช้สื่อ/กิจกรรมทางการเกษตรใดบ้าง

สื่อ/กิจกรรม	การใช้		ระดับความพึงพอใจ				
	เคย	ไม่เคย	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.1 หนังสือ							
1.2 หนังสือพิมพ์							
1.3 วารสาร							
1.4 เอกสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ							
1.5 สื่อโสตทัศน์ เช่น เทป ซีดี ดีวีดี สไลด์							
1.6 รายการวิทยุ							
1.7 รายการโทรทัศน์							
1.8 ป้ายประกาศโฆษณา							
1.9 การอบรม/ประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ							
1.10 การชมนิทรรศการ							
1.11 การทัศนศึกษา							
1.12 อื่น ๆ (ระบุ)							

หากไม่เคยใช้สื่อ/กิจกรรมใดเลย ไม่ต้องตอบข้อ 8

8. ท่านชอบใช้สื่อ/กิจกรรมทางการเกษตรจากที่ใดมากที่สุด (ตอบเพียง 1 ข้อ)
- ( ) 1หนังสือ ( ) 2หนังสือพิมพ์ ( ) 3วารสาร ( ) 4เอกสารเผยแพร่ เช่น จุลสาร แผ่นพับ
 ( ) 5สื่อโสตทัศน์ เช่น เทป ซีดี ดีวีดี ( ) 6รายการวิทยุ ( ) 7รายการโทรทัศน์
 ( ) 8ป้ายประกาศ/โฆษณา ( ) 9การอบรม/การประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ( ) 10การชมนิทรรศการ
 ( ) 11การทัศนศึกษา ( ) 12อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้สารสนเทศทางการเกษตร

1. ท่านนำข้อมูลทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1ใช้วางแผนการทำเกษตร ( ) 2ใช้ตัดสินใจในการทำเกษตร
 ( ) 3ใช้แก้ปัญหาในการทำเกษตร ( ) 4ใช้ปรับปรุงผลผลิต ( ) 5ใช้เพิ่มพูนรายได้
 ( ) 6อื่น ๆ (ระบุ) .....
2. การใช้ข้อมูลทางการเกษตรของท่านประสบปัญหาใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1ไม่สะดวกในการเดินทาง ( ) 2ไม่รู้หนังสือ ( ) 3ไม่มีเวลา ( ) 4ไม่ทราบแหล่งข้อมูล
 ( ) 5ได้คำตอบซ้ำๆ นำไปใช้ไม่ทัน ( ) 6เสียค่าใช้จ่ายมาก ( ) 7สารสนเทศเข้าใจยาก
 ( ) 8สารสนเทศที่มีให้บริการไม่ตรงกับความต้องการ

3. ข้อเสนอแนะในการใช้สารสนเทศ

3.1 อยากให้หน่วยงานของรัฐ หาข้อมูลเรื่องใดให้ท่านเพิ่มบ้าง

.....

.....

.....

.....

3.2 อยากให้หน่วยงานของรัฐ จัดบริการข้อมูลไว้ให้ที่ใดบ้าง เช่น ที่ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน บ้านผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

.....

.....

.....
.....
3.3 **อยากให้หน่วยงานของรัฐ จัดบริการข้อมูลในรูปแบบใดบ้าง เช่น แผ่นซีดี แผ่นพับ หนังสือคู่มือ เป็นต้น**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
ชื่อ- สกุล ผู้สัมภาษณ์.....

ประวัติผู้วิจัย

ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2550 ประสบการณ์ใน
การทำงานเป็นบรรณารักษ์ ศูนย์สนเทศและหอสมุด มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (พ.ศ. 2545 – 2549)
อาจารย์ประจำภาควิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (พ.ศ. 2550 – 2552) และปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาสารสนเทศศาสตร์
และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิชาที่สอนได้แก่ การใช้
ทรัพยากรห้องสมุด การสืบค้นเอกสารและบรรณานุกรม และการรู้สารสนเทศ ผลงานวิชาการได้แก่
เอกสารคำสอนเรื่องสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ (พ.ศ. 2550)